

DR. BODZÁSI BALÁZS

közjegyző, egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék,

a Magyar Jogász Egylet Civilisztikai Tudományok Szakosztályának elnöke

FELELŐSSÉG A PÉNZKÖLCÖNSZERZŐDÉS TELJESÍTÉSÉÉRT ÉS ANNAK JOGKÖVETKEZMÉNYEI

<https://doi.org/10.61382/MJE.Ertekezesek.2026.Bodzasi.35>

Összefoglaló

A szerző elhatárolja egymástól a hitel- és a kölcsönszerződést, valamint különbséget tesz a felelősség és a helytállási kötelezettség fogalmai között. Ezt követően bemutatja a kölcsönszerződés teljesítésére vonatkozó általános szabályokat, külön is érintve az előtörlesztés szabályait. A szerződésszegési alakzatok közül a tanulmány részletesebben a késedelemmel foglalkozik. Ezt követően a szerző bemutatja a szerződésszegés objektív és szubjektív jogkövetkezményeit, a késedelmi kamat és a kártérítés intézményeit, valamint az elévüléshez kapcsolódó kérdésekre is kitér. A tanulmány a kölcsönszerződések körében nagy gyakorlati jelentőséggel bíró hitelezői felmondásra vonatkozó rendelkezések elemzésével zárul.

Kulcsszavak: elállás; elévülés; előtörlesztés; felelősség; felmondás; helytállási kötelezettség; hitelszerződés; kártérítés; késedelem; késedelmi kamat; kölcsönszerződés; teljesítés megtagadása

1. Fogalmi elhatárolások

1.1. A kölcsönszerződés elhatárolása a hitelszerződéstől

Elemzésünk tárgya a pénzkölcsönszerződés. Azt vizsgáljuk, hogy jogszabály, valamint a felek szerződése alapján milyen jogkövetkezményei lehetnek a pénzkölcsönszerződés teljesítésére vonatkozó kötelezettség megszegésének, vagyis a szerződés nem vagy nem szerződésszerű teljesítésének.

A kölcsönszerződés – beleértve a pénzkölcsönszerződést is – egy *sui generis*, önálló szerződéstípus, amely csak rá jellemző jellegadó szolgáltatással rendelkezik. A pénzkölcsönszerződés lényege, hogy a kölcsönadó (a hitelező) egy meghatározott

pénzösszeget időlegesen átenged a kölcsönvevő (az adós) részére, aki az átengedett kölcsönösszeget későbbi időpontban vagy időpontokban köteles visszafizetni, valamint köteles a kölcsönadó részére kamatot fizetni. A kölcsönszerződésben a kölcsönvevő azt vállalja, hogy meghatározott időtartamra rendelkezésére bocsátott kölcsönösszeget a futamidő végén vagy a szerződésben meghatározott részletekben visszafizeti. Pénzkölcsönszerződés esetén a jellegadó szolgáltatás a kölcsönadó azon szolgáltatása, hogy a futamidő alatt a kölcsönösszeget a kölcsönvevő rendelkezése alatt engedi maradni, és azt csak a futamidő végén vagy részletekben követeli vissza, a kölcsönvevő pedig a kölcsönadó ezen szolgáltatásáért kamatfizetésre köteles.¹

A kölcsönszerződéstől el kell határolni a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:382. §-ában nevesített hitelszerződést. Ez az elhatárolás nem mindig könnyű, mivel a mindennapi szóhasználatához hasonlóan sokszor a hitelezési gyakorlatban is keveredik a két szerződéstípus elnevezése, illetve gyakran szinonimaként használják azokat. A Ptk. alapján azonban el tudjuk határolni a két szerződéstípust.

Hitelszerződés alapján tényleges pénzfizetésre, pénzmozgásra nem kerül sor, a hitelezőt terhelő főszolgáltatás egy hitelkeret rendelkezésre tartása. A hitelező ezért a *praestare* jellegű szolgáltatásért ellenértékre (díjra) tarthat igényt, amelyre akkor is jogosult, ha az adós a rendelkezésre tartott összeget (a hitelkeretet) nem veszi igénybe, vagyis annak terhére nem kezdeményezi hitelművelet végzésére vonatkozó szerződés megkötését. A hitelező tehát akkor is szerződésszerűen teljesít, ha az általa rendelkezésre bocsátott hitelkeret terhére nem kerül sor további szerződéskötésre. Ha azonban az adós igénybe veszi a hitelkeretet, akkor a felek további szerződést vagy szerződéseket kötnek. Ez jellemzően kölcsönszerződés, de lehet bármely más hitelműveletre irányuló szerződés is.

Ezzel szemben (pénz)kölcsönszerződés esetén tényleges pénzmozgásra kerül sor, mert a hitelező meghatározott pénzösszeget fizet az adósnak. Némileg megnehezíti a hitelszerződéstől való elhatárolást, hogy a Ptk. 6:386. §-a kölcsönszerződés esetén is lehetővé teszi a kölcsönösszeg rendelkezésre tartását, annak tényleges kifizetése nélkül. A Ptk. 6:386. §-ban írt esetben ugyanakkor további, a már létrejött kölcsönszerződéstől eltérő hitelművelet végzésére irányuló szerződés megkötésére nem kerülhet sor. Nem arról van tehát szó, mint hitelszerződés esetén.

A gyakorlatban a hitelszerződés alkalmazása akkor lehet célszerű, ha a hitelfelvevő a rendelkezésre tartott hitelkeret terhére több kölcsön felvételére, illetve nem (vagy nemcsak) kölcsön felvételére, hanem egyéb hitelművelet végzésére vonatko-

¹ DARÁZS LÉNÁRD: A pénzkölcsönszerződés magánjogi természete. *Gazdaság és Jog*, 2016. (6), 13–15.

zó szerződés megkötésére is jogosult. Ellenkező esetben az ügylettel elérni kívánt gazdasági cél a kölcsönszerződéssel is megvalósítható.

1.2. Felelősség és helytállási kötelezettség

Elemzésünkhöz további két fogalom – a felelősség és a helytállási kötelezettség – elhatárolása is szükséges lehet. Ezt azonban megnehezíti, hogy a felelősség és a helytállási kötelezettség kifejezéseket a jogi szakirodalomban, a bírósági határozatokban és a jogszabályokban is sokszor egymás szinonimájaként használják. A fogalmi tisztázás azért sem könnyű, mert mind a felelősségnek, mind pedig a helytállási kötelezettségnek több jelentése is van.

A helytállási kötelezettség alatt tágabb értelemben a kötelelem teljesítésére vonatkozó kötelezettséget értjük. Aki egy kötelelem teljesítésére köteles, az ezért főszabály szerint a teljes vagyonával felel. Ebben az értelemben a felelősség kötelezettséget jelent. Grosschmid meghatározása szerint: felelni azt jelenti, hogy kötelezve lenni, a felelősség tehát kötelezettséget, obligációt jelent.² Ebből a szempontból beszélhetünk korlátlan és korlátolt (vagyon) felelősségről.

A felelősség kifejezést azonban akkor is használjuk, ha a kötelezett a kötelelem teljesítésére vonatkozó (vagyon) helytállási kötelezettségének nem (vagy nem megfelelően) tesz eleget (vagyis kötelemszegés történik). Ekkor ennek a kötelemszegésnek az egyik szankciójaként jelenik meg a felelősség. Ilyenkor a felelősség az a többlet, amely a helytállási kötelezettség megszegéséhez kötődik.

Ezt emeli ki Marton Géza is, aki szerint akkor keletkezik felelősség, ha valamely kötelesség, kötelelem elmulasztása, megszegése miatti következményeket kell rendezni.³ Ezt az álláspontot képviseli Lábady Tamás is, aki szerint a felelősség nem más, mint helytállás valamely kötelezettség megszegéséért.⁴

Korábban Asztalos László mutatott rá arra, hogy mind a hétköznapi nyelv, mind pedig a jogi szaknyelv a felelősség kifejezést több értelemben is használja. A felelősség egyrészt a felelőssé tétel lehetőségét, másrészt azonban a felelősségre vonást is jelenti. Felelősség alatt tehát a jogi szaknyelv a lehetőséget és a megvalósulást is érti. Felelősségen értjük a szubjektíve felróható magatartás tényállását és szankcióját is. Emellett a pusztán helytállást is felelősségnek hívjuk. A felelősség és a helyt-

² GROSSCHMID BÉNI: *Fejezetek kötelmi jogunk köréből*. Második kötet, második rész. Jubileumi kiadás, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1933. 845., 894.

³ MARTON GÉZA: *A polgári jogi felelősség*. Budapest, Triorg, 1993. 14.

⁴ LÁBADY TAMÁS: *A magánjog általános tana*. 2. kiadás, Budapest, Szent István Társulat, 2019. 196.

állás közötti megkülönböztetés a német jogi dogmatikán alapuló magánjogból öröklődött. A német magánjogban ugyanis mást értenek „Haftung”, és mást „Verantwortlichkeit” alatt.⁵

A két kifejezés elhatárolása során Asztalos abból indult ki, hogy a felelősség jogkövetkezményeként realizálódó szankció nem mindig felelősségi. Számos esetben ugyanis a beálló lehetséges jogkövetkezmény nem felelősségi feltételű, az ugyanis objektív feltételű is lehet. Erre azonban a magyar jogi szaknyelvben nincs külön elnevezés, legfeljebb az objektív szankció (helytállás, megtérítés). A felelősség lehetséges jogkövetkezményeként realizálódó szankció ennek alapján lehet objektív feltételű és lehet szubjektív feltételű is. Ez utóbbi esetben felelősségi szankcióról beszélünk (kártérítés, kötbér).⁶

Ebben az értelemben a felelősségnek mindig valamilyen konkrét szubjektív feltételű szankcióval befolyásolható kötelezettség elmulasztása vagy megszegése a feltétele.⁷ Ez alapján tehát felelősség alatt egy kötelezettség megszegésének szubjektív alapú (szubjektív feltételű) jogkövetkezményét értjük, amely akkor áll be, ha az azt előidéző magatartást szubjektív rendellenesség (vétkesség, felróhatóság, rosszhiszeműség) jellemzi.⁸ A szubjektív felelősségi szankció alól mindig van helye kimentésnek. Ennek két tipikus esetköre a kontraktuális és a deliktuális felelősség.

Ezzel szemben helytállási kötelezettség alatt egy kötelezettség nem teljesítése vagy nem megfelelő teljesítése esetén beálló objektív jogkövetkezményt értünk, amely független a szankcionált magatartást tanúsító személy tudati és akarati állapotától, így ez alól kimentésnek sincs helye. A helytállási kötelezettséget kimondó jogszabályi rendelkezéseket ezért kockázattelepítő szabályoknak is tekinthetjük. A társasági jogban például a társaság tagjainak korlátozott felelőssége egyúttal azt is jelenti, hogy a társaság üzleti-gazdasági tevékenységével együttjáró kockázatokat a jogi szabályozás végső soron a társaság hitelezőire telepíti.

Mindezek alapján felelősség alatt egyrészt – tágabb értelemben – a kötelem teljesítésére vonatkozó kötelezettséget értjük. Ebben az értelemben a felelősség és a helytállási kötelezettség valóban szinonim kifejezések. Másrészt azonban – szűkebb értelemben – felelősségről csak szubjektív szankció alkalmazásának előfelté-

⁵ ASZTALOS LÁSZLÓ: Szankció és felelősség a polgári jogban. In: ASZTALOS LÁSZLÓ – GÖNCZÖL KATALIN (szerk.): *Felelősség és szankció a jogban*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1980. 291.

⁶ ASZTALOS: Szankció és felelősség a polgári jogban. 294.

⁷ NOCHTA TIBOR: A polgári jogi felelősség változásairól a társasági jogban. *Gazdaság és Jog*, 2019. (7–8), 14.

⁸ LÁBADY: *A magánjog általános tana*. 144.

teleként beszélünk. Ezzel szemben a helytállási kötelezettség az objektív szankció alkalmazását jelenti.⁹

2. A kölcsönszerződés teljesítése

2.1. A teljesítés általános szabályai

A szerződés a teljesítéssel éri el célját, tölti be rendeltetését. Valamennyi kötelezettség szerződésszerű teljesítésével a kötelezett – főszabály szerint¹⁰ – szabadul a kötelemből.¹¹ Fontos kiemelni, hogy a teljesítéssel a kötelelem szűnik meg, nem csupán a kötelmet létrehozó szerződés. A Ptk. a teljesítést a szerződés megszűnésének szabályai között nem is nevesíti, de erre nincs is feltétlenül szükség, hiszen a szerződés által létrehozott kötelelem (kötelmi jogviszony) megszűnésével az azt létrehozó szerződés is megszűnik.

Kölcsönszerződés teljesítése esetén is irányadók a Ptk.-nak a kötelelem, valamint a szerződés teljesítésére vonatkozó – döntően diszpozitív – rendelkezései. Ennek alapján a teljesítés általános szabálya kölcsönszerződés esetén is a Ptk. 6:34. §-ában foglaltaknak megfelelően az, hogy a szolgáltatást a kötelelem tartalmának megfelelően kell teljesíteni.

Pénzkölcsönszerződés esetén a pénztartozás teljesítésére irányadó szabályokra is figyelemmel kell lenni. A pénztartozás teljesítése a fizetés. A Ptk. 6:42. § (1) bekezdése három fizetési módot emel ki: a készpénzfizetést, a jogosult fizetési számlájára történő készpénzbefizetést és a fizetési számlák közötti átutalást. A Ptk. azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a felek más törvényes fizetési módban állapodjanak meg.¹²

Pénzkölcsönszerződés esetén is felmerül az elszámolás kérdése több tartozás esetén, melyre a Ptk. 6:46. §-a ad (diszpozitív) szabályt. Ennek alapján, ha a pénztartozás teljesítéseként fizetett összeg az egész tartozás kiegyenlítésére nem elegendő, azt – ha a jogosult eltérően nem rendelkezett, és egyértelmű szándéka sem ismerhető fel – elsősorban a költségekre, majd a kamatokra és végül a főtartozásra kell elszámolni.

⁹ A szerződésszegés szubjektív és objektív szankcióival kapcsolatban a felelősség és a helytállási kötelezettség fogalmáról lásd VÉKÁS LAJOS: *Szerződési jog. Általános rész.* Budapest, ORAC Kiadó – ELTE ÁJK, 2024. 220.

¹⁰ A Ptk. 6:3. § a) pontja alapján a kötelelem megszűnik a szolgáltatás teljesítésével, ha e törvény eltérően nem rendelkezik. Ilyen eltérő rendelkezést mond ki a Ptk. 6:57. § (3) bekezdése.

¹¹ VÉKÁS: *Szerződési jog.* 191.

¹² VÉKÁS: *Szerződési jog.* 202. Ennek során azonban figyelemmel kell lenni a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény rendelkezéseire is.

Pénztartozás esetén nagy a gyakorlati jelentősége a szerződési (kikötött) kamatra, valamint a késedelmi kamatra vonatkozó rendelkezéseknek. Az ezekkel kapcsolatos kérdésekre a 4.4. pontban részletesebben is kitérünk.

A legtöbb kölcsönszerződésben a visszafizetés időpontját a felek meghatározzák, vannak azonban határozatlan idejű kölcsönszerződések is. Ilyenkor kerülhet alkalmazásra a Ptk. 6:130. §-a, melynek szabályai szintén diszpozitívak. Ennek (1) bekezdése alapján, ha a felek a szerződésben a pénztartozás teljesítésének idejét nem határozták meg, a pénztartozást a jogosult fizetési felszólításának vagy számlájának kézhezvételétől számított 30 napon belül kell teljesíteni. Ezzel kapcsolatban a Kúria a BH 2024.112. számú eseti döntésében kiemelte, hogy mivel a kötelezett a pénztartozás jogosult követeléséről mind a fizetési felszólítás, mind pedig a számla megküldésével tudomást szerezhet, ezért bármelyik kézbesítése alkalmas a Ptk. 6:130. § (1) bekezdése alapján a teljesítési határidő pontos meghatározására. A normaszövegben található disztinkciónak tehát nem tulajdonítható olyan értelmezés, amely szerint a számlakibocsátásra kötelezett fél által küldött fizetési felszólítás nem tekinthető a követelés érvényesítésének.

Röviden utalnunk kell még a harmadik személy részéről történő teljesítésre is. Ez jellemzően akkor merülhet fel, ha a kölcsönszerződéshez valamilyen szerződéses biztosíték (kezesség, garancia, zálogjog) kapcsolódik és a hitelezőnek a személyes adós helyett a biztosítékot nyújtó fél teljesít. Erre vonatkozóan mondja ki a Ptk. 6:57. § (3) bekezdése, hogy ha a követelést harmadik személy teljesíti, a teljesítés erejéig a teljesítő harmadik személyt az eredeti kötelezettel (a személyes adóssal) szemben megillető megtérítési igény kielégítéséül a követelés és annak biztosítékai a teljesítő harmadik személyre szállnak át.

2.2. Előtörlesztés

A kikötött határidő előtti teljesítés főszabály szerint szerződésszegésnek minősül. A Ptk. azonban mind a teljesítés általános szabályai körében, mind pedig a pénztartozás teljesítésére vonatkozóan ez alól kivételt tesz.

A Ptk. 6:36. § (1) bekezdése szerint a jogosult a teljesítési idő előtt felajánlott teljesítést köteles elfogadni, ha az lényeges jogi érdekét nem sérti, és a kötelezett az ezzel járó többletköltséget viseli. A (2) bekezdés pedig kimondja, hogy a teljesítési idő előtti teljesítés elfogadása nem érinti a másik fél szolgáltatása teljesítésének esedékességét.

A Ptk. tehát a kötelelem teljesítésére vonatkozó általános szabályok körében lehetővé teszi a kötelezett számára az idő előtti teljesítést – azt nem köti a jogosult beleegezéséhez –, de ennek két feltételt szab: a) az idő előtti teljesítés nem sértheti a

jogosult lényeges jogi érdekét, és b) az ezzel járó többletköltségeket a kötelezettnek viselnie kell. Ha ez a két feltétel teljesül, a jogosult köteles elfogadni az idő előtti teljesítést. Fontos azt is kiemelni, hogy az idő előtti teljesítés elfogadása nem eredményez előteljesítési kötelezettséget a másik fél (a jogosult) számára.¹³

Ennél is kedvezőbb rendelkezést mond ki a pénzzolgáltatás kötelezettje számára a Ptk. 6:43. §-a. Eszerint ugyanis a jogosult a teljesítési idő előtt felajánlott teljesítést köteles elfogadni. Ez pénzkölcsönszerződés esetén is lehetővé teszi az adós számára az előtörlesztést. A diszpozitív szabályozás megengedi a jogosult számára, hogy előtörlesztés esetén kompenzációt kérjen az adóstól. Ez a kompenzáció azonban nem lehet a teljesítési idő előtt visszafizetett pénzösszegre eredetileg számított üzleti kamat.¹⁴

A Ptk. 6:131. §-a azt rögzíti, hogy fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis a pénztartozás idő előtti teljesítését kizáró és az olyan kikötés, amely a fogyasztóra az idő előtti teljesítésből közvetlenül fakadó költségeken kívüli terhet ró. Külön rendelkeznek az előtörlesztésről a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Fhtv.) 23–25. §-ai.

Az előtörlesztés kapcsán felmerülhet az a kérdés, hogy arra kizárólag az adós, vagy esetleg harmadik személy is jogosult. A Ptk. 6:57. § (1) bekezdése alapján a jogosult a harmadik személy részéről felajánlott teljesítést köteles elfogadni, ha ehhez a kötelezett hozzájárult, a szolgáltatás nincs személyhez kötve, és nem igényel olyan szakértelmet vagy képességet, amellyel a harmadik személy nem rendelkezik. A kötelezett hozzájárulása nem szükséges, ha a harmadik személynek lényeges jogi érdeke fűződik ahhoz, hogy a teljesítés megtörténjék, és a kötelezett a teljesítést elmulasztotta, vagy nyilvánvaló, hogy időben nem tud teljesíteni. Ennek alapján az nem lehet kétséges, hogy kölcsönszerződés esetén a személyes adóst terhelő pénztartozást harmadik személy is kifizetheti, amit a hitelező köteles elfogadni. Biztosítékot nyújtó kötelezettek esetén a jogi érdek fennállása is megállapítható, így az ő esetükben még az adós hozzájárulására sincs szükség.

A Ptk. 6:43. §-a csak annyit mond, hogy pénztartozás esetén a jogosult a teljesítési idő előtt felajánlott teljesítést köteles elfogadni. A normaszöveg nem részletezi, hogy ki ajánlhatja fel a teljesítést a jogosultnak. Ebből pedig az a következtetés vonható le, hogy a teljesítést – összhangban a Ptk. 6:57. § (1) bekezdésével – bárki felajánlhatja a jogosultnak, amit a jogosult köteles elfogadni.

Egy további kérdés, hogy a felek a kölcsönszerződésben, valamint a biztosítéki szerződésekben rögzíthetik-e azt, hogy előtörlesztésre kizárólag az adós jogosult? Ezzel ugyanis a Ptk. 6:43. §-ának alkalmazási körét szűkítenék. Ha a Ptk. 6:43. §-át

¹³ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 197.

¹⁴ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 204.

diszpozitív szabálynak tekintjük, akkor a feleknek erre a korlátozásra a szerződésükben, illetve az általános szerződési feltételeikben lehetőségük van. Egy ilyen kikötés alapján a hitelező kizárólag az adóstól lenne köteles a teljesítési idő előtt felajánlott teljesítést elfogadni. Az adós emellett kötelezettséget vállalna arra, hogy harmadik személynek nem ad hozzájárulást a teljesítéshez. Ha ezt mégis megtenné, az szerződésszegésnek minősülne, amely alapján a harmadik személy teljesítése, illetve eltörlesztése következtében a jogosultnak esetlegesen okozott kárért az adós felelne. Ezen kívül a biztosítéki szerződésekben is kiköthetik a felek, hogy a biztosítékot nyújtó kötelezett nem jogosult a lejáratí idő előtt teljesíteni a biztosított követelést.

3. A kölcsönszerződés megszegése

3.1. Általános szerződésszegési szabályok

Egy adott szerződés nem teljesítése, vagy nem szerződésszerű teljesítése szerződésszegésnek minősül. Ezt mondja ki a Ptk. 6:137. §-a is, amely szerint a szerződés megszegését jelenti bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása.

Bármely szerződésszegés esetén a jogosultat megilleti a teljesítés követeléséhez való jog. A Ptk. 6:138. §-a alapján szerződésszegés esetén a sérelmet szenvedett fél jogosult a szolgáltatás teljesítésének követelésére. Ez a rendelkezés a természetbeni teljesítés elvét teszi főszabállyá, amelyre a 4.2. pontban alább még kitérünk.

Kölcsönszerződésnél is felmerülhet a Ptk. 6:149. §-ában írt részleges szerződésszegés. Ennek alapján az osztható szolgáltatás egy részére vonatkozó szerződésszegés esetén a szerződésszegés jogkövetkezményei erre a részre nézve következnek be, kivéve, ha a jogkövetkezmények részleges alkalmazása a jogosult lényeges jogi érdekét sértene. Ennek alapján, ha az adós az aktuális törlesztőrészlettel esik késedelembe, a késedelem jogkövetkezményeit csak erre a törlesztőrészletre vonatkozóan is lehet alkalmazni.

Ezen kívül az előzetes szerződésszegés szabályainak alkalmazhatósága is felmerülhet kölcsönszerződések esetén. A Ptk. 6:151. § (1) bekezdése alapján, ha a teljesítési határidő lejáratá előtt nyilvánvalóvá válik, hogy a kötelezett a szolgáltatását az esedékességkor nem tudja teljesíteni, és a teljesítés emiatt a jogosultnak már nem áll érdekében, a jogosult gyakorolhatja a késedelemből eredő jogokat. Kölcsönszerződés esetén az adós előzetes szerződésszegését eredményező helyzetek jellemzően egybeesnek a Ptk. 6:387. §-ában írt esetekkel, amelyekhez kapcsolódóan a Ptk. rendkívüli (azonnali hatályú) felmondási jogot biztosít a hitelező számára.

3.2. Az egyes szerződésszegési alakzatok áttekintése

A Ptk. négy szerződésszegési alakzatot nevesít és szabályoz: a késedelmet, a hibás teljesítést, a lehetetlenülést és a teljesítés megtagadását. Ezeken kívül is vannak azonban olyan esetek, amelyek szerződésszegésnek minősülnek. A Ptk. maga is nevesít olyan járulékos, kiegészítő kötelezettségeket, amelyek megsértése szerződésszegésnek minősül. Ezek közül kiemelkedik az együttműködési és a tájékoztatási kötelezettség, amelynek a kölcsönszerződés körében is meghatározó a jelentősége.

A Ptk.-nak a szerződésszegésre vonatkozó szabályai döntően diszpozitív jellegűek. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a felek a szerződésszegési normáktól a szerződésükben – ideértve a szerződés részévé vált általános szerződési feltételeket is – eltérhetnek, a szerződésszegés következményeit a törvénytől eltérően határozhatják meg.¹⁵ A felek azonban olyan további szerződésszegési alakzatokat is nevesíthetnek a szerződésükben, amelyek a Ptk.-ban nem szerepelnek. Kölcsönszerződés esetén például a felek jellemzően meghatározzák a kölcsön célját. Ha az adós a kölcsön összegét nem a szerződésben meghatározott célra fordítja, szerződésszegést követ el.

A Ptk.-ban nevesített szerződésszegési alakzatok közül kölcsönszerződés esetén a hibás teljesítésnek és a lehetetlenülésnek a gyakorlatban nem igazán van relevanciája, a többi alakzat azonban előfordulhat.

3.3. Késedelem

3.3.1. A késedelem fogalma és esetei

A késedelem a szolgáltatás ideiglenes nem teljesítése, a teljesítés időleges elmaradása. Más meghatározás szerint a késedelem szerződésszegés a teljesítési határidőre nézve.¹⁶ Késedelem esetén a kötelezett (adós) nem tagadja meg véglegesen a teljesítést, de nem teljesíti a szolgáltatást annak esedékességekor. Ez a határidő-mulasztás azért tekintendő szerződésszegésnek, mert a jogosultnak nem csupán a szolgáltatás teljesítéséhez általában van joga, hanem ahhoz is, hogy a szolgáltatást a kikötött időben kapja meg, és ne később.¹⁷ Az esedékesség előtt a jogosult nem követelheti a teljesítést.

¹⁵ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 225. A Ptk. azonban korlátokat is állít a felek szerződési szabadságának, például a Ptk. 6:152. §-ában.

¹⁶ LESZKOVEN LÁSZLÓ: *Szerződésszegés a polgári jogban*. Budapest, Wolters Kluwer, 2016. 177.

¹⁷ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 177. Leszkoven is kiemeli, hogy főszabály szerint a határidő előtti teljesítés is szerződésszegésnek minősül, de arra az előteljesítés szabályai rugalmasabb megoldást kínálnak. Ennek oka a határidő előtti, illetve a határidő utáni teljesítés által okozott érdeksérelem közötti különbség.

Késedelem nemcsak a kötelezett, hanem a jogosult oldalán is fennállhat, ha a jogosult a felajánlott teljesítést nem fogadja el. Lényeges azonban, hogy a jogosulti késedelem csak akkor áll be, ha a teljesítés felajánlása valóságos akarattal történt. Leszkoven László ezzel kapcsolatban azt emeli ki, hogy a jogosult átvételi késedelmének szabályai nem alkalmazandók abban az esetben, ha bebizonyosodik, hogy a kötelezett a szolgáltatás felajánlásának időpontjában nem volt képes a teljesítésre.¹⁸ A teljesítés felajánlásának szerződésszerűségéhez ugyanis annak valóságossága, az átadás-átvétel reális lehetősége is hozzátartozik.¹⁹

A jogosult késedelmé a kötelezett egyidejű késedelmét kizárja. A kötelem ugyanis nem lehet egyidejűleg a hitelezői és az adósi késedelem állapotában. A jogosult átvételi késedelmét azonban a Ptk. más szempontból is szigorúan értékeli. Egyrészt ez egy objektív szerződésszegési tényállás, amely alól kimentésnek nincs helye. A törvényi tényállás nem is utal kimentésre, mert a jogosulti késedelem esetében a szankciók a törvény erejénél fogva, felelősség nélkül is beállnak.²⁰ Másrészt pedig a kárveszély a jogosultra száll át. A jogosulti késedelem alatt tehát a jogosult – objektív jogkövetkezményként – éppúgy viseli a dolog megsemmisülésének, elveszésének vagy megrongálódásának a veszélyét, mintha a teljesítést elfogadta volna. Ha pedig a jogosult átvételi késedelmé a kötelezettnek kárt okoz, akkor a Ptk.-nak a szerződésszegéssel okozott károkért való (kontraktuális) felelősségre vonatkozó szabályait is alkalmazni kell.

Kölcsönszerződés esetén mindkét szerződő fél késedelembe eshet, és mindkét fél késedelmé lehet kötelezeti (teljesítési), valamint jogosulti (átvételi) késedelem is.

3.3.2. A hitelező kötelezeti késedelmé

A hitelező mint kölcsönadó főkötelezettsége a kölcsönösszeg átadása (folyósítása, kifizetése). A hitelező jellemzően az adósnak fizeti ki (adja át) a kölcsönösszeget, de azt teljesítheti harmadik személy részére is. A kölcsönadónak a kölcsönösszeg átadása, kifizetése körében bekövetkező késedelmé ennek alapján kötelezeti késedelem. Ez a késedelem fennállhat a teljes kölcsönösszegre nézve, vagy annak egy részére is, ha a hitelező a kölcsönösszegnek csak egy részét adta át (folyósította) az adós részére.

Nem áll fenn késedelem, ha a hitelező a Ptk. 6:384. §-a alapján jogszerűen tagadja meg a kölcsön kifizetését. Akkor sem esik teljesítési késedelembe a kölcsönadó, ha az adós oldalán jogosulti késedelem áll fenn.

¹⁸ Fontos kiemelni, hogy a kötelezettnek nem a szerződéskötéskor, hanem a szolgáltatás felajánlásának időpontjában kell képesnek lennie a teljesítésre.

¹⁹ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 199.

²⁰ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 204.

Ha a kötelezett késedelembe esik a jogosult a Ptk. 6:154. § (1) bekezdése alapján követelheti a teljesítést, vagy ha a késedelem következtében a szerződés teljesítéséhez fűződő érdeke megszűnt, elállhat a szerződéstől.²¹ A (2) bekezdésben írt esetekben pedig a teljesítéshez fűződő érdek megszűnésének bizonyítása nélkül is gyakorolhatja a jogosult az elállási jogát.²² Ha nem állnak fenn a kölcsön kifizetése megtagadásának okai, az adós a kölcsönösszeg átadását attól függetlenül követelheti, hogy a kölcsönadó kimentette-e a késedelmét, vagy sem.

A kölcsönösszeg folyósítása, átadása előtt az adós még elállhat a kölcsönszerződéstől, mert ebben az esetben nem történt olyan vagyonomozgás, amely miatt a Ptk. 6:212. § (3) bekezdésében írt jogkövetkezmények ne lennének alkalmazhatók. Ilyen esetben tehát még van lehetőség az eredeti állapot természetben történő helyreállítására. Ezzel kapcsolatban azonban fontos kiemelni, hogy a hibás teljesítéshez kapcsolódó (szankciós jellegű) elállás esetén az 1/2012. PK vélemény kivételt tesz az eredeti állapot természetbeni helyreállítására vonatkozó kötelezettség alól. Eszerint ugyanis hibás teljesítés esetén nem akadály a elállás szavatossági jog gyakorlásának az, ha a jogosult a dolgot a hibás teljesítés miatt vagy a kötelezett érdekkörébe tartozó bármely más okból csak lényegesen értékcsökkent állapotban vagy egyáltalán nem tudja visszaszolgáltatni. Kérdés, hogy ez a kivétel irányadónak tekinthető-e a késedelem esetén gyakorolható – ugyancsak szankciós jellegű – elállási jog esetén is. Mivel az elállási jog lehetővé tételének mindkét szerződésszegés esetén azonos jogpolitikai indokai vannak, ezért a késedelem esetén gyakorolható elállási joggal kapcsolatban is indokolt lehet kivételt tenni az eredeti állapot természetbeni helyreállítására vonatkozó kötelezettség alól.

3.3.3. A hitelező jogosulti (átvételi) késedelme

A hitelező nemcsak kötelezetti, hanem jogosulti késedelembe is eshet. Erre a Ptk. 6:156. § (1) bekezdése szerint akkor kerülhet sor, ha az adós által felajánlott teljesítést nem fogadja el. A jogosulti késedelem eseteit – a Ptk. diszpozitív szabályozására tekintettel – azonban a felek a szerződésükben tovább bővíthetik.

²¹ Leszkoven László ezzel kapcsolatban kiemeli, hogy a szerződés teljesítéséhez fűződő érdek megszűnése kapcsán a jogosult magatartását is vizsgálni kell. Erről lásd LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 181–182.

²² Egy további kérdés, hogy a felek a szerződésükben kizárhatják-e a teljesítéshez fűződő érdek megszűnésének bizonyítására vonatkozó kötelezettséget. Mivel a Ptk. 6:154. §-a is diszpozitív szabálynak tekinthető, ezért ennek nincs akadálya. Kölcsönszerződés esetén a hitelezőt megillető felmondási joggal kapcsolatban gyakorlatilag erre kerül sor, a hitelezői felmondásnak ugyanis nem feltétele az érdekmúlás bizonyítása.

Jogosulti késedelemnek minősülhet emellett az is, ha a jogosult elmulasztja azokat az intézkedéseket vagy nyilatkozatokat, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a kötelezett megfelelően teljesíteni tudjon. Ezt azonban a feleknek nem szükséges a szerződésükben rendezni, mivel arról a Ptk. 6:150. §-a külön is rendelkezik.

3.3.4. Az adós kötelezeti késedelve

Az adós (kölsönvevő) főkötelezettsége a kölcsönösszeg visszafizetése, valamint – ha a kölcsön nem ingyenes – az ügyleti (szerződéses) kamat, továbbá az esetlegesen felmerülő egyéb díjak, költségek megfizetése. Amennyiben az adós ennek nem tesz eleget, kötelezeti késedelembe esik. Nem esik késedelembe az adós, ha egyidejűleg a hitelező is késedelembe van.

Mind a kölcsön tőkeösszegét, mind pedig a kamatot, valamint az egyéb díjakat, költségeket a kölcsönszerződésben meghatározott időpontban vagy időpontokban kell az adósnak vissza-, illetve megfizetnie. Az adós fizetési kötelezettsége tehát főszabály szerint a kölcsönszerződésben előre meghatározott időpontban vagy időpontokban válik esedékessé (lejárttá). Ha a szerződés erre vonatkozó nem tartalmaz konkrét teljesítési határidőt (például határozatlan idejű kölcsönszerződés), akkor a Ptk. 6:130. § (1) bekezdése alapján a pénztartozást a jogosult fizetési felszólításának vagy számlájának kézhezvételétől számított harminc napon belül kell teljesíteni. Ettől a harmincnapos határidőtől a felek a szerződésükben eltérhetnek, vagyis ettől eltérő határidőt is meghatározhatnak a kötelezett számára a pénztartozás teljesítésére. A BH 2024.112. számú eseti döntésében azonban a Kúria kiemelte, hogy a teljesítési határidő hiánya folytán mindaddig, amíg a követelést a jogosult nem teszi lejárttá, azaz nem adja a kötelezett tudtára, hogy arra igényt tart, a pénztartozás nem teljesítéséhez nem fűződnek a teljesítés elmulasztásának a jogkövetkezményei.

Az adóst terhelő pénzszolgáltatás akkor is esedékessé válik, ha a jogosult felmondja a kölcsönszerződést. A felmondás hatályossá válásával a kölcsön tőkeösszege, az ügyleti kamat és az egyéb járulékok egyösszegben lejárttá és esedékessé válnak. Ez egy lényeges különbség a késedelembe eséshez képest, amely több részletben történő fizetés esetén csak a késedelemmel érintett törlesztőrészletet teszi lejárttá, a jövőbeli törlesztőrészleteket viszont nem. A felmondással azonban a hitelező a kölcsönszerződést a jövőre nézve szünteti meg, ennek következményeként pedig a jövőbeli törlesztőrészletek is egyösszegben lejárttá és esedékessé válnak. A felmondásra az 5. pontban részletesen is kitérünk.

Bizonyos esetekben az adós a kölcsönszerződésben meghatározott teljesítési határidő előtt is késedelembe eshet. Ez a már említett előzetes szerződésszegés

esete [Ptk. 6:151. § (1) bekezdés]. Ilyen helyzet kölcsönszerződéshez kapcsolódóan jellemzően a Ptk. 6:387. §-ában írt felmondási okok fennállása esetén fordulhat elő. Ezek között ugyanis több olyan is szerepel, amikor az adós ténylegesen még nem esett késedelembe, de mivel a kölcsön visszafizetését veszély fenyegeti, a későbbi kockázatok elkerülése, illetve mérséklése érdekében a törvény felmondási jogot biztosít a hitelezőnek.

3.3.5. Teljesítési (fizetési) haladék

Az adós kötelezetti késedelme kapcsán kell kitérni a teljesítésre adott halasztásra is. A jogosult már a teljesítési határidő lejáratát megelőzően teljesítési, fizetési haladékot adhat az adósnak. Ebben az esetben az eredeti teljesítési határidőre nézve nem következik be a késedelem. Ez az esedékesség előtt nyújtott haladék a teljesítési határidő felek általi módosításának – vagyis szerződésmódosításnak – tekinthető.²³

Gyakoribb azonban, hogy a jogosult a teljesítési határidő letelte után nyújt haladékot az adósnak. Ilyenkor az adós már késedelembe van, a hitelező azonban a késedelem ellenére igényt tart a szolgáltatására. A hitelező ebben az esetben egy újabb teljesítési határidőt (póthatáridőt) szab, és amíg ez el nem telik, addig jellemzően eltekint a késedelem jogkövetkezményeinek alkalmazásától (így a késedelmi kamattól is). Valójában ez az esedékesség után nyújtott teljesítési (fizetési) haladék is szerződésmódosításnak tekinthető, hiszen azt az adós – kifejezetten vagy ráutaló magatartással – elfogadja. Kérdéses lehet azonban, hogy ilyenkor a halasztásra tekintettel fennáll-e egyáltalán az adós kötelezetti késedelme, vagy az a halasztás miatt (az újabb teljesítési határidő elteltéig) megszűnik. Álláspontunk szerint, ha a jogosult a teljesítési haladékra tekintettel nem alkalmazza a késedelem jogkövetkezményeit, akkor az úgy tekinthető, hogy a kötelezetti késedelem a halasztást tartalmazó jognyilatkozatban meghatározott újabb teljesítési határidő elteltéig megszűnt.

Amennyiben a kölcsönszerződést, illetve az abból származó követeléseket a felek zálogjoggal biztosították, a késedelembe esést követően – az adós részére nyújtott teljesítési (fizetési) halasztásra tekintettel – a feleknek célszerű a zálogszerződést is módosítani. Ez azért lehet fontos, mert az adós késedelembe esésével egyidejűleg a tartozás lejárttá, esedékessé vált, amely járulékos zálogjog esetén megnyitja a zálogjogosult kielégítési jogát.²⁴ A Ptk. 5:126. § (1) bekezdése szerint

²³ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 184.

²⁴ Az adós késedelembe esése, pontosabban a biztosított követelés esedékessé válása önálló zálogjog esetén is eredményezheti a kielégítési jog megnyílását, ha a felek a biztosítéki szerződésben így állapodtak meg. A Ptk. 5:100. § (3) és (5) bekezdéseire figyelemmel ugyanis a feleknek a biztosítéki szerződésben rendelkezniük kell a kielégítési jog megnyílásának feltételeiről, amely a felmon-

ugyanis a zálogjogosult kielégítési joga a zálogjoggal biztosított követelés esedékessé válásakor, a teljesítés elmulasztása esetén nyílik meg. Egy erre irányuló szerződésmódosítással a felek a zálogszerződésben rögzíthetik, hogy bár az adós késedelembe esett, a hitelezőtől kapott fizetési halasztásra tekintettel a késedelem megszűnt, ezért a zálogjogosult kielégítési joga csak a halasztásban meghatározott újabb teljesítési határidő eredménytelen eltelte után nyílik meg, vagyis a zálogjogosult a kielégítési jogát csak ezt követően gyakorolhatja.

A késedelem körében biztosított póthatáridő – így a teljesítési (fizetési) haladékban meghatározott újabb határidő – eredménytelen eltelte sem szünteti meg automatikusan a szerződést, csupán alakító jogot biztosít a jogosultnak arra, hogy a szerződéstől elálljon vagy azt felmondja.²⁵

3.3.6. Az adós jogosulti (átvételi) késedelme

A tipikusnak tekinthető kötelezett késedelem mellett elvileg az adós oldalán is felmerülhet jogosulti (átvételi) késedelem is. Erre akkor kerülhet sor, ha a hitelező szerződésszerűen felajánlott teljesítését nem fogadja el, vagyis a kölcsönösszeget nem veszi át. Ezzel kapcsolatban azonban fontos kiemelni, hogy a Ptk. 6:385. §-a alapján az adós a kölcsönösszeg átvételére nem köteles. Ha az adós nem veszi igénybe a kölcsönt, köteles megtéríteni a hitelezőnek a szerződés megkötésével kapcsolatban felmerült költségeit. Ezek azonban diszpozitív rendelkezések, vagyis a felek a kölcsönszerződésben kiköthetik azt, hogy az adós köteles a kölcsönösszeget átvenni, illetve igénybe venni.

Mivel az együttműködési kötelezettség természetesen az adóst is terheli, ezért az adós jogosulti késedelme akkor is megállapítható, ha elmulasztja azokat az intézkedéseket vagy nyilatkozatokat, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a hitelező megfelelően tudjon teljesíteni.

3.3.7. Részösszefoglalás

Összegzésként megállapítható, hogy a teljesítésre szabott határidő elmulasztása ugyan szerződésszegésnek, késedelemnek minősül, de ez önmagában nem szünteti meg a szerződést, még akkor sem, ha a teljesítés a késedelem következtében

dáson kívül más jogi tény is lehet. Így annak sincs akadálya, hogy a felek a biztosítéki szerződés szerint kielégíthető követelés esedékessé válásához – mint egy feltétel bekövetkezéséhez – kössék a zálogjogosult kielégítési jogának a megnyílását.

²⁵ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 194.

már nem lehetséges. Ehhez a jogosultnak az őt megillető egyoldalú szerződésmegszüntetési jogát (elállás, felmondás) is gyakorolnia kell. Ez az egyoldalú szerződésmegszüntetési jog a Ptk. alapján a késedelem objektív jogkövetkezménye, a jogosultat azonban főszabály szerint csak akkor illeti meg, ha a teljesítéshez fűződő érdeke megszűnt, vagyis a késedelem folytán a szerződéses kötelelem már nem képes betölteni a rendeltetését.²⁶ Kölcsönszerződésnél azonban a hitelezőt megillető felmondási jogra vonatkozó szabályok ezt annyiban felülírhatják, hogy annak gyakorlásához a hitelezőnek nem szükséges az érdekmúlás igazolása.

3.4. A teljesítés megtagadása

Kölcsönszerződések körében a másik gyakori szerződésszegési alakzat a teljesítés megtagadása. A Ptk. 6:183. §-a alapján, ha valamelyik fél a teljesítést jogos ok nélkül megtagadja, a másik fél választása szerint a késedelem vagy a szolgáltatás lehetetlenné válásának jogkövetkezményeit kell alkalmazni. A megtagadás tehát – a késedelemhez hasonlóan – önmagában nem szünteti meg a szerződést (pontosabban a szerződéssel létrehozott kötelmi jogviszonyt). Ez egy lényeges különbség a lehetetlenné váláshoz képest, amely a jogszabály erejénél fogva szünteti meg a szerződéses kötelmet.²⁷

Ezzel kapcsolatban azt is fontos kiemelni, hogy szerződésszegésnek csak a teljesítés olyan megtagadása minősül, amelyre a szerződés vagy a jogszabály nem jogosítja fel a kötelezettet. Szerződésszegésről tehát csak akkor lehet szó, ha a kötelezett jogos ok nélkül tagadja meg a teljesítést. A bírói gyakorlat a teljesítés megtagadásának tekinti a jogellenes felmondást illetve elállást is.²⁸

A gyakorlatban felmerülhet a késedelem és a teljesítés megtagadásának az elhatárolása. Kérdés lehet ugyanis, hogy meddig áll fenn a késedelem, illetve az mikor fordul át a teljesítés megtagadásába. A banki gyakorlatban a pénzügyi intézmények a kölcsönszerződésekben vagy pedig a kölcsönjogviszony részét képező általános szerződési feltételeikben általában meghatározzák azt az időszakot, ameddig az adós késedelme fennállhat. Ez jellemzően 30 és 45 nap közötti időtartam. Ez alatt az időszak alatt a hitelező nem mondhatja fel a kölcsönszerződést, fizetési felszólítást azonban természetesen küldhet az adósnak. Ennek letelte után mondhatjuk azt, hogy az adós késedelme átfordul a teljesítés megtagadásába. A gyakorlatban azonban nem a Ptk. 6:183. §-ában írt jogkövetkezmények kerülnek

²⁶ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 179–180.

²⁷ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 181.

²⁸ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 287.

alkalmazásra, hanem a hitelező a számára erre az esetre biztosított rendkívüli felmondási jogot gyakorolja.

A BH 2024.12. számú eseti döntésében a Kúria kimondta, hogy a szerződésben vállalt kötelezettség határidőre történő teljesítésének elmaradása nem a teljesítés megghiúsulását, hanem a kötelezetti késedelmet alapozza meg.

4. A szerződésszegés jogkövetkezményei

A szerződésszegésnek többféle jogkövetkezménye (szankciója) is lehet, melyek vagy objektív vagy pedig szubjektív jellegűek. Objektív szankcióról akkor beszélünk, ha a törvény önmagában a szerződésszegés tényéhez kapcsolja a szankciót. Objektív szankció alkalmazása esetén közömbös, hogy a szerződésszegő fél jogilag hibáztható-e, vagy sem, és ez alól emiatt nincs is kimentési lehetőség. A szubjektív szankciók alkalmazhatóságához ezzel szemben a jogszabály a szerződésszegő fél jogi hibázthatóságát (felróhatóság, vétkesség) is feltételül szabja, egyben kimentést engedve számára. A szubjektív szankció ezért csak akkor alkalmazható, ha a szerződésszegő fél nem tudja kimenteni magát a terhére vélelmezett jogi hibázthatósági körülmények alól.²⁹

4.1. Teljes vagyoni felelősség és annak korlátozása

A kötelem teljesítéséért a kötelezett teljes vagyonával köteles helytállni (teljes vagyonával felel). Ez azonban nem azt jelenti, hogy a kötelezett rendelkezik is megfelelő vagyoni fedezettel a kötelem teljesítéséhez. Önmagában az nem minősül szerződésszegésnek (kötelemszegésnek), ha az adósnak a kötelem létrejöttékor nincs kellő vagyoni fedezete a kötelezettség teljesítésére. Megfelelő vagyoni fedezettel a teljesítéskor, a teljesítés felajánlásakor kell rendelkeznie a kötelezettnek.

Kisfaludi András ezzel kapcsolatban azt emeli ki, hogy a polgári jogi szabályozás általánosságban közömbös azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a kötelezettséget vállaló személy, vagy az, akit ilyen kötelezettséggel terhelnek, rendelkezik-e kellő anyagi fedezettel ennek a kötelezettségnek a teljesítésére. Nincs ugyanis olyan anyagi jogi szabály, amely a kötelezettség keletkezésének előfeltételül szabná, hogy a kötelezett rendelkezzen megfelelő vagyonnal a kötelezettség teljesítéséhez. A polgári jogban főszabályként érvényesülő korlátlan helytállási kötelezettség nem jelenti azt, hogy a kötelezett ténylegesen korlátlan forrásokkal is rendelkezik a

²⁹ VÉKÁS: Szerződési jog. 220.

kötelezettség teljesítéséhez. A korlátlan helytállási kötelezettség csak annyit jelent, hogy nincs a kötelezett vagyonának olyan eleme, amely ne lenne igénybe vehető a követelés kikényszerítése során.³⁰

Ennek ellenére is lehetnek azonban jogi következményei annak, ha valaki úgy vállal kötelezettséget, hogy már a kötelezettségvállaláskor tisztában van azzal, hogy nincs kellő vagyoni fedezete a kötelezettség teljesítésére. Miként annak is lehetnek, ha eredetileg volt ugyan reális esélye a teljesítésre, azonban utóbb a meglévő vagyona oly mértékben csökkent, hogy abból már a teljesítés nem lehetséges. Ezekre az esetekre ugyan a polgári jog nem, a büntetőjog azonban reflektál. A bírói gyakorlat szerint ugyanis bűncselekménynek, csalásnak minősülhet, ha valaki úgy köt szerződést, hogy tudatában van annak, hogy később sem lesz képes teljesíteni, és nem is áll szándékában a teljesítés (lásd BH 2021.251.).³¹

Kölcsönszerződéshez kapcsolódóan arra is ki kell térni, hogy az abból eredő, az adóst terhelő fizetési kötelezettség főszabály szerint a természetes személy adós örököseit is terheli. A hagyatékba beletartoznak az örökhagyót megillető olyan jogok és kötelezettségek is, amelyek a polgári jog alapján másra átszállhatnak, vagyis amelyekben jogutódlás következhet be. Ilyen a kölcsönszerződés, illetve az abból származó kötelezettség is (BH 2000.119.).

A Ptk. azonban korlátozza az örökös felelősségét (helytállási kötelezettségét) az örökhagyó tartozásaiért. A Ptk. 7:96. § (1) bekezdése szerint az örökös a hagyatéki tartozásokért a hagyaték tárgyaival és azok hasznaival felel a hitelezőnek. Ha a követelés érvényesítésekor a hagyaték tárgyai vagy hasznai nincsenek az örökös birtokában, az örökös öröksége erejéig egyéb vagyonával is felel. Ennek alapján a hagyaték meglévő tárgyaival és azok hasznaival való helytállás átfordulhat a hagyaték értékéig fennálló – de az örökös saját teljes vagyonára is kiterjedő – helytállásba, ha a követelés érvényesítésekor a hagyaték tárgyai vagy hasznai nincsenek az örökös birtokában. A felelősségkorlátozásnak ez a két módja értékét tekintve azonban nem jelent különbséget az örökös helytállásának vagyoni terjedelmében.³²

Az öröklési jog rendelkezései által korlátozott felelősség keretei között az örökös köteles helytállni az örökhagyó tartozásaiért. A BH 2000.119. számú eseti döntésében a korábbi Legfelsőbb Bíróság kiemelte, hogy az örökhagyó által kötött köl-

³⁰ KISFALUDI ANDRÁS: Hitelezővédelem a polgári jogban. In: SZEIBERT ORSOLYA (szerk.): *„Végül is a jog mellett döntöttem...” Harmathy Attila emlékkötet*. Budapest, ELTE ÁJK – ORAC Kiadó, 2025. 100–101. Kisfaludi kiter az azonban arra is, hogy a végrehajtási szabályok meghatároznak a végrehajtás alól mentes vagyontárgyakat, amelyek az adós vagyonába tartoznak ugyan, de mégsem lehet rájuk végrehajtást vezetni.

³¹ KISFALUDI: Hitelezővédelem a polgári jogban. 101.

³² FABÓ TIBOR: A Ptk. 7:96. §-ához fűzött magyarázat. In: OSZTOVITS ANDRÁS (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. IV. kötet*. Budapest, Opten, 2014. 747.

csőnszerződésből eredő jogok és kötelezettségek egészükben szállnak át az örökösre az örökhagyó halála esetén, ezért az örökös az eredeti kölcsőnszerződésben kikötött kamatokkal tartozik késelem esetén, és terhelik az örökhagyó által vállalt egyéb terhek. A jogutódlás a törvény erejénél fogva következik be, az adós halálával pedig a perbeli kölcsőnszerződés nem szűnt meg, csak a kötelezetti oldalon alanyváltozás történt. A felperes hitelező és az alperes között nem jött létre új kölcsőnszerződés, hanem az öröklés folytán bekövetkezett alanyváltozással az eredeti szerződés fennmaradt. Így külön megállapodás – új kölcsőnszerződés – nélkül az alperes az örökhagyó által megkötött kölcsőnszerződésnek alanya lett, és a fennálló tartozásért a hagyatéék erejéig felelnie kellett.

A hitelező az adós halála esetén úgy kerülheti el az örökös korlátozott felelősségéből adódó esetleges kockázatot, ha az örököst új adósként belépteti a kölcsőnszerződésbe. Ebben az esetben ugyanis az örökös már nem korlátozottan – a hagyatéki tartozásokért való felelősség szabályai szerint – tartozik helytállni az örökhagyó tartozásaiért, hanem új adósként teljes vagyonával felel.

Ehhez kapcsolódóan röviden arra is ki kell térni, hogy ha a felek a kölcsőnszerződést biztosítékokkal látták el, akkor a biztosítéki kötelezettek felelőssége eltérhet egymástól. A kezest és a garantőrt ugyanis – az adóshoz hasonlóan – teljes vagyoni felelősség terheli. A zálogkötelezettet azonban nem, ő ugyanis kizárólag a zálogtárggyal köteles helytállni az adóst terhelő tartozásokért. Egészen pontosan a zálogkötelezett a zálogtárgyból köteles tűrni, hogy a zálogjogosult a követelését kielégítse, más vagyontárgyaival azonban nem felel.³³

Annak természetesen nincs akadálya, hogy az adós, illetve a kezes vagy a garantőr a szerződésben korlátozza helytállási kötelezettségét. Ennek tipikus esete a keretbiztosítéki kezesség.³⁴

4.2. A teljesítés természetbeni követelésének joga

A kontinentális jogrendszerekben a teljes vagyoni felelősséghez szorosan kapcsolódik a természetbeni teljesítés elve. Ez jelenik meg a Ptk. 6:137. §-ában is, amely

³³ A zálogkötelezettet emellett fizetési kötelezettség nem terheli, csak tűrni köteles a zálogtárgyból való kielégítést. Arra természetesen van lehetőség, hogy a zálogkötelezett fizessen a zálogjogosultnak a személyes adós helyett. Ebben az esetben egyrészt elhárítja a zálogtárgyra vezethető végrehajtást és az abból való kielégítést, másrészt pedig a Ptk. 6:57. § (2) és (3) bekezdése alapján a biztosított követelés és annak biztosítékai rá szállnak át.

³⁴ Fogyasztói kezesség esetén ezzel a korlátozással maga a kódex él. A Ptk. 6:430. § (3) bekezdése szerint ugyanis, ha a fogyasztó a kötelezettnek a jogosulttal szemben fennálló valamennyi kötelezettségéért vagy meghatározott jogviszony alapján fennálló valamennyi kötelezettségéért vállalt kezességet, a kezesség akkor érvényes, ha a szerződésben meghatározták azt a legmagasabb összeget, amelynek erejéig a kezes felel a kötelezett tartozásáért.

bármely szerződésszegés esetén a természetbeni teljesítést teszi főszabállyá. Ezt ismétli meg a Ptk. 6:154. § (1) bekezdése is, amely szerint, ha a kötelezett késedelembe esik, a jogosult követelheti a teljesítést.

A természetbeni teljesítés kötelezettsége azt jelenti, hogy a kötelezett nem szabadulhat a szerződés teljesítésére vonatkozó kötelezettsége alól kártérítés felajánlásával, hacsak a felek ebben kifejezetten meg nem állapodnak. Ezzel szemben a *common law* jogrendszerekben a kötelezett főszabályként választhatja a teljesítés pénzzel történő kiváltását kártérítés formájában.³⁵ Ezekben a jogrendszerekben a szerződés valójában egy választási lehetőség, egy opció a kötelezett számára: vagy természetben teljesíti, amit vállalt, vagy megfizeti a jogosultnak a nem teljesítés miatti kárát. Valójában a kártérítés megfizetése is a szerződés teljesítésének tekinthető, így ha a kötelezett ezt a lehetőséget választja, akkor sem követ el szerződésszegést.³⁶

4.3. Elállás és felmondás a Ptk. szerződésszegési szabályai szerint

A Ptk. 6:140. §-a valamennyi szerződésszegés esetén biztosítja a jogosult számára az elállás, illetve a felmondás jogát. Ennek célja, hogy a jogosult a kötelezett szerződésszegő magatartása következtében szabadulhasson a számára már felesleges, szerződéses érdekét már nem szolgáló szerződéstől.³⁷

Ez a bármely szerződésszegés esetén gyakorolható elállás, illetve felmondás a szerződésszegés objektív jogkövetkezménye, gyakorlásának tehát nem feltétele, hogy a kötelezettet a szerződésszegésért felelősség terhelje. Ez a szankciós jellegű, egyoldalú szerződésmegszüntetési jog³⁸ azonban csak akkor gyakorolható, ha a kötelezett szerződésszegő magatartása miatt a jogosultnak a szerződés teljesítéséhez fűződő érdeke megszűnt. A Ptk. 6:140. §-a által biztosított elállási, illetve felmondási jog tehát egyértelműen az érdekmúláshoz kötött. Ha nincs érdekmúlás, a kötelelem a szerződésszegés ellenére fennmarad.³⁹

Az érdekmúlást a jogosultnak kell bizonyítania. A jogosultnak azonban azt is bizonyítania kell, hogy az érdek megszűnése és a kötelezetti szerződésszegés között okozati kapcsolat áll fenn. A joggyakorlás feltételeit a bírói gyakorlat szigorúan

³⁵ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 222.

³⁶ SZALAI ÁKOS: *A magyar szerződési jog gazdasági elemzése*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2013. 72.

³⁷ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 93.

³⁸ Az elállás és a felmondás valójában a szerződéssel létrejött kötelmi jogviszonyt szünteti meg. Erről részletesebben lásd BODZÁSI BALÁZS: A szerződés egyoldalú jognyilatkozattal történő ex tunc hatályú megszüntetése: az elállás. *Magyar Jog*, 2025. (12), 744.

³⁹ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 94.

értelmezi, annak érdekében, hogy a szerződéses ígéretről csak indokolt esetben lehessen eltérni. A Ptk. ezáltal is az egyoldalú megszüntetés szankciójának arányosságát kívánja biztosítani.⁴⁰

A Ptk. 6:140. § (1) bekezdése alapján a jogosultat azonnali hatályú (rendkívüli) felmondási jog illeti meg. Ez egyrészt azt jelenti, hogy ehhez nem kapcsolódik felmondási idő, vagyis a szerződés a felmondást tartalmazó jognyilatkozat hatályossá válásával megszűnik. Másrészt azonban a jogosultnak meg kell jelölnie a felmondás pontos okát, és indokolni is köteles a felmondását. Ez akkor is feltétele a felmondás jogszerűségének, ha a jogosultat a felmondási jog több okból is megilleti. Ebben az esetben azonban a jogosult a megjelölt felmondási okról másra térhet át [Ptk. 6:140. § (2) bekezdés].

A Ptk. nemcsak az általános szerződésszegési szabályok körében, hanem egyes nevesített szerződésszegési alakzatokhoz kapcsolódóan is rendelkezik a jogosultat megillető elállási jogról. A Ptk. 6:154. § (1) bekezdése kötelezeti késedelem esetén biztosít a jogosult számára elállási jogot, amelyet a jogosult – főszabály szerint – szintén akkor gyakorolhat, ha a szerződés teljesítéséhez fűződő érdeke megszűnt. A (2) bekezdésben írt esetekben azonban nincs szükség az érdekmúlás bizonyítására.

Hibás teljesítés körében a Ptk. 6:159. § (1) bekezdése rendelkezik a jogosultat megillető elállási jogról, amelyet a jogosult akkor gyakorolhat, ha a kötelezett a kijavítást, illetve a kicserélést nem vállalta, vagy annak nem tud eleget tenni, vagy ha a jogosultnak a kijavításhoz vagy kicseréléséhez fűződő érdeke megszűnt. Ezt a (3) bekezdés azzal egészíti ki, hogy jelentéktelen hiba miatt elállásnak nincs helye.

Ellentétben a Ptk. 6:140. §-ával, sem a Ptk. 6:154. §-a, sem pedig a 6:159. §-a nem szól a felmondási jogról. Ezzel kapcsolatban két megoldás képzelhető el. Az egyik, hogy az 1/2012. PK véleményben írtakat a Ptk. 6:154. §-a alapján fennálló elállási jogra is kiterjeszti a gyakorlat, vagyis ebben az esetben is kivételt tesz az eredeti állapot természetben helyreállítására vonatkozó kötelezettség alól. A Ptk. 6:159. §-ával kapcsolatban ez a kérdés azért nem merül fel, mert az abban írt elállási jogra az idézett PK vélemény egyébként is irányadónak tekinthető.

A másik lehetőség, hogy bár egyik szakasz sem említi a felmondási jogot, a gyakorlat ennek ellenére elismeri, hogy az a jogosultat mindkét esetben megilleti akkor, ha a szerződéskötés előtt fennálló helyzetet természetben nem lehet visszaállítani.

Az elállás, illetve a felmondás egy egyoldalú jogosultság (hatalmasság), de nem kötelezettség, így azt a jogosultnak nem kötelező gyakorolnia. A jogosult dönthet tehát úgy is, hogy az érdekmúlás ellenére is fenntartja a szerződést, és a szolgáltatás teljesítésére tart igényt.⁴¹

⁴⁰ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 223.

⁴¹ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 102.

4.4. Késedelmi kamat

4.4.1. A késedelem objektív jogkövetkezménye

A Ptk. 6:48. § (1) bekezdése szerint pénztartozás esetén a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdődően a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot köteles fizetni, akkor is, ha a pénztartozás egyébként kamatmentes volt.

A késedelmi kamat a pénztartozás teljesítésének objektív alapú – a felelősség alóli kimentés esetén is megfizetendő – jogkövetkezménye. Objektív jogkövetkezmény, mivel a késedelembe esett kötelezett akkor is köteles megfizetni, ha késedelmét kimentette. A kötelezett tehát nem mentesül a késedelmi kamat megfizetésének kötelezettsége alól, ha bizonyítja, hogy a késedelemért őt felelősség nem terheli.⁴²

Késedelmi kamat akkor is jár, ha a pénztartozás kamatmentes volt. Ez is a késedelmi kamat jogi jellegével, funkciójával függ össze. A késedelmi kamat ugyanis – szemben a szerződéses (ügyleti) kamattal – nem az idegen pénz használatának az ellenértéke, nem visszteher,⁴³ hanem a késedelem objektív következménye, amelynek az a funkciója, hogy a késedelem időtartamára objektív alapon a hitelező részére kártérítési átalányt nyújtson. Ezzel magyarázható, hogy késedelmi kamat akkor is jár, ha a pénzzolgáltatást a kötelezett ingyenesen, vagyis ellenszolgáltatás nélkül nyújtja.

A hitelező a késedelmi kamatkövetelését a tőkeösszeggel együtt, de attól elkülönítve is érvényesítheti. Így közjegyzői okiratba foglalt adósi kötelezettségvállalás esetén a hitelezőnek lehetősége van arra, hogy a közjegyzőtől külön kérje a végrehajtási záradék kiállítását a tőketartozásra és külön a késedelmi kamattartozásra. Ebben az esetben két végrehajtási eljárás fog indulni. A hitelezőnek ilyenkor fokozottan figyelemmel kell lennie a végrehajtási jog elévülésére.⁴⁴

4.4.2. Kárátalány

A késedelmi kamat kárátalány természetű jogintézmény. Ez azt jelenti, hogy a késedelmi kamat mértékéig a jogosult mentesül a felmerült kár, illetve annak ösz-

⁴² LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 209.

⁴³ A kamatra vonatkozó különböző közgazdaságtani elméletekkel összhangban, más aspektusból határozza meg a kamat fogalmát Darázs Lénárd. Véleménye szerint ugyanis az ügyleti kamatot nem azért kell fizetnie a kölcsönvevőnek, mert használja a kölcsönadó pénzét, hanem azért, mert a kölcsönadó nem használja a saját pénzét, és azt meghatározott időtartamra rendelkezésre bocsátotta a kölcsönvevőnek. Erről lásd DARÁZS: A pénzkölcsönszerződés magánjogi természete. 14.

⁴⁴ Ezzel kapcsolatban lásd a Kúria Pfv.V.20.239/2026/7. számú ítéletét.

szegszerűsége bizonyításának kötelezettsége alól. A késedelmi kamat kárátalány jellegéből adódóan magába olvasztja a hitelezőnek valamennyi, a késedelmes fizetéssel kapcsolatban felmerült kárát.⁴⁵

A késedelmi kamat minimum-kárátalány természetű. A Ptk. 6:154. § (3) bekezdése szerint ugyanis a jogosult követelheti a késedelmi kamatot meghaladó kárát. Az ilyen tartalmú igényérvényesítés azonban már a kártérítés szabályai alá esik. Ez azt jelenti, hogy a jogosult bizonyítani köteles, hogy őt a kötelezett késedelmes teljesítésével okozati összefüggésben kár érte, és bizonyítania kell a kár összegét is. A kötelezett viszont bizonyíthatja, hogy a késedelemmel összefüggésben őt felelősség a Ptk. 6:142. §-a alapján nem terheli.⁴⁶

4.4.3. A késedelmi kamat mértéke, számítása

A Ptk. 6:48. § (2) bekezdése szerint, ha a jogosultnak a késedelembe esés időpontjáig kamat jár, a kötelezett a késedelembe esés időpontjától e kamaton felül a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat egyharmadával megegyező késedelmi kamatot, de legalább a Ptk. 6:48. § (1) bekezdésében meghatározott kamatot köteles fizetni. Ehhez kapcsolódnak a Ptk. 6:155. §-ának rendelkezései a vállalkozások közötti szerződésre, valamint a pénztartozás fizetésére kötelezett hatóság szerződése esetén fennálló fizetési késedelemre vonatkozóan.⁴⁷

Késedelmi kamat nemcsak a lejárt tőketartozás, hanem a lejárt ügyleti kamat tartozás után is jár. A lejárt ügyleti kamat tehát tőkésíthető, amely után késedelmi kamat számítható fel. Ezt hívják kamatos kamatnak. A lejárt késedelmi kamat azonban nem tőkésíthető, a bírói gyakorlat szerint ugyanis az ilyen szerződéses kikötés érvénytelen.

A késedelmi kamat mértéke többféleképpen is meghatározható. Gyakori a százalékos formában történő meghatározás, de a késedelmi kamat mértéke matematikai képlettel is meghatározható. Emellett sokszor a kölcsönszerződésben nem is kerül sor a késedelmi kamat mértékének a meghatározására, hanem a szerződés a hitelező üzletszabályzatára, általános szerződési feltételeire, kondíciós listájára utal.

⁴⁵ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 210.

⁴⁶ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 211–212.

⁴⁷ A vállalkozások közötti megnövelt késedelmi kamat kizárólag akkor alkalmazható, ha a vállalkozások közötti pénztartozás szerződésből keletkezett. Nem alkalmazható azonban, ha a pénztartozás más kötelmi jogviszonyból ered. A vállalkozások egymás közötti viszonyában a késedelmi kamat mértékére vonatkozó speciális rendelkezés ugyanis nem a kötelmek közös szabályai, hanem a szerződések általános szabályai körében került elhelyezésre. Lásd KEMENES ISTVÁN: *A szerződésszegés*. In: VÉKÁS LAJOS – GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 2. kötet. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 1564.

Fogyasztói hitelek esetén az Fhtv. 17/F. §-a meghatározza a késedelmi kamat legmagasabb mértékét. Ennek alapján a fogyasztó késedelmes teljesítése esetén a késedelem időtartamára a hitelező legfeljebb olyan mértékű késedelmi kamatot számíthat fel a fogyasztóval szemben, amely nem haladja meg a hitelszerződésben kikötött ügyleti kamat másfélszeresének legfeljebb 3 százalékponttal növelt mértékét, és nem lehet magasabb, mint a hitelszerződésekre a 17/A. §-ban meghatározott teljes hiteldíjmutató maximális mértéke.

A Ptk. 6:48. § (2) bekezdésének „e kamaton felül” fordulata a gyakorlatban értelmezési kérdéseket vethet fel azzal kapcsolatban, hogy ha a felek a szerződésükben ügyleti kamatot kötöttek ki, vagy az ügyleti kamat jogszabály alapján jár, akkor az adósnak a késedelembe esését követően is kell-e ügyleti kamatot fizetnie.⁴⁸ Mivel a normaszöveg nem teljesen pontos, ezért abból az is kiolvasható, hogy a kötelezett késedelembe esése után kétféle kamatot is fizet: az ügyleti és a késedelmi kamatot. Ezen értelmezés szerint a késedelmi kamat nem lép a kikötött ügyleti kamat helyébe, hanem az adósnak a késedelembe eséstől kezdődően egy, az ügyleti és a késedelmi kamatot is magában foglaló „vegyes” kamatot kell fizetnie. Ez az értelmezés azonban nem helytálló.

Amint azt Leszkoven László is kiemeli, a vegyes kamat kifejezés kizárólag egy számítási módra utal, az egységes késedelmi kamat számításának összetett módját hivatott jelölni. Ebből következően pedig a kötelezett ügyleti kamatot csak a tartozás lejártáig fizet, a késedelembe esés időpontjától – a késedelem időtartama alatt, a tartozás teljes kiegyenlítéséig – késedelmi kamatot köteles fizetni. A jogviszony e szakaszában (a késedelem időtartama alatt) a jogellenes pénzhasználat miatti vagyoneltolódás és a hitelezőt érő károk kompenzálására a késedelmi kamat szolgál.⁴⁹

Ennek alapján a Ptk. 6:48. § (2) bekezdésében meghatározott „halmozott” kamat együttes összege a késedelmi kamat összegét jelenti. Ez a törvényes késedelmi kamat egyrészt a jogosultnak járó ügyleti kamatból, másrészt pedig a jegybanki alapkamat egyharmadából tevődik össze. A törvény azt is kimondja, hogy ennek a „halmozott” kamatnak el kell érnie legalább a Ptk. 6:48. § (1) bekezdésében meghatározott (késedelmi) kamat mértékét. A Ptk. 6:48. § (2) bekezdésében írt „hal-

⁴⁸ Ez a kérdés már az 1959-es Ptk. 301. §-ának eredeti normaszövege, valamint annak 1990 előtti módosításai kapcsán is felmerült. Erről lásd BODZÁSI BALÁZS: A kamatszabályozás egyes kérdései a válságok tükrében. In: BODZÁSI BALÁZS – CSEHI ZOLTÁN (szerk.): *A COVID-19 és a gazdasági jog. A koronavírus-járvány és a rendkívüli jogrend hatása a magyar gazdasági jogi szabályozásra*. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 2023. 49–51. <https://jogaszegylet.hu/wp-content/uploads/2025/08/covid-19-gazdasagi-jog.pdf>

⁴⁹ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 216.

mozott” kamat a fizetési késedelem objektív szankciójaként fizetendő késedelmi kamat. Ennek alapján „halmozott” késedelmi kamatról beszélhetünk.⁵⁰

Ebből következően a jogosultat a szerződés megszűnéséig ügyleti kamat, azt követően pedig késedelmi kamat illeti meg (BH 2007.369.). Az adóst tehát ügyleti kamat csak a kölcsöntartozás esedékességének időpontjáig terheli. Késedelmes visszafizetés esetén, a kölcsön lejáratát követően késedelmi kamat jár (BH 1996.378.).

Egy további kérdés, hogy vállalkozások közötti szerződés esetén hogyan kell a „halmozott” késedelmi kamatot számítani, tekintettel a Ptk. 6:155. § (1) bekezdésére. A kommentárirodalom szerint ilyenkor is a Ptk. 6:48. § (2) bekezdését kell alapul venni azzal, hogy az annak alapján számított kamatláb nem lehet alacsonyabb a jegybanki alapkamat 8 százalékkal növelt mértékű késedelmi kamatnál.⁵¹

Mindezek alapján térjünk még vissza egy gondolat erejéig a kiinduló kérdésre, vagyis arra, hogy igényt tarthat-e a hitelező az adós késedelembe esését követően ügyleti kamatra is, ha a szerződésükben ebben állapodtak meg? Követelheti-e a hitelező a késedelmi kamat mellett, azon felül az adóstól a kölcsönszerződésben meghatározott eredeti futamidő végéig kalkulált ügyleti kamatot is? Jelenleg nincs olyan kifejezett jogszabályi rendelkezés, amely egy ilyen szerződéses kikötést tiltana. Egy ilyen szerződéses rendelkezés kapcsán azonban többféle érvénytelenségi ok is felmerülhet, így a tisztességtelen szerződéses kikötés, az uzsora, valamint a jóerkölcsbe ütközés.

Ezzel összefüggésben kell kitérni arra a kérdésre is, hogy a kölcsönszerződésben a felek jellemzően nem határozzák meg azt, hogy meddig áll fenn az adós ügyleti kamatfizetési kötelezettsége. A precízebb szerződések is általában csak annyit mondanak, hogy az adós kamatot köteles fizetni a folyósítási időponttól kezdődően a visszafizetés napjáig. Kérdéses lehet azonban, hogy mit is tekinthetünk a tényleges visszafizetés időpontjának, különös tekintettel fizetési késedelem esetén. Ha az adós fizetési késedelembe esik, a hitelező adott esetben csak a végrehajtási eljárás vagy a felszámolási eljárás során jut térüléshez (amely azonban egyáltalán nem biztos, hogy a teljes fennálló tartozást fedezi). Így a kölcsönösszeg tényleges visszafizetésének a napja jóval későbbi időpont is lehet, mint a késedelembe esés napja. Ennek alapján pedig, egy erre vonatkozó szerződéses kikötés esetén a hitelező a késedelembe esés napjától egyrészt igényt tarthat a Ptk. 6:48. §-a szerinti (halmozott) késedelmi kamatra, másrészt azonban ezen felül az ügyleti kamatra is, mindaddig amíg az adós a tartozását ténylegesen vissza nem fizeti. Egy ilyen szerződéses kikötéssel kapcsolatban azonban ismételten fel kell hívni a figyelmet

⁵⁰ VÉKÁS LAJOS: A kötelmek közös szabályai. In: VÉKÁS LAJOS – GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 2. kötet. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 1368.

⁵¹ KEMENES: A szerződésszegés. 1564.

arra, hogy azt a bíróság adott esetben érvénytelennek minősítheti, például tisztességtelen szerződéses kikötés, uzsora, vagy a jóerkölcsbe ütközés miatt.

A fentiekkel összefüggésben a lakáscélú fogyasztói hitelekkel kapcsolatban az Fhtv. 20/C. § (1) bekezdésére kell felhívni a figyelmet. E szerint ugyanis lakáscélú hitelszerződés esetében a szerződés felmondását követő kilencvenedik nap eltelte után a pénzügyi intézmény a fogyasztó nem teljesítése miatt a felmondás napját megelőző napon érvényes ügyleti kamatot, költséget és díjat meghaladó mértékű késedelmi kamatot, költséget és díjat nem számíthat fel.

Ki kell még térnünk a Ptk. 6:132. §-ára is, amely a kikötött kamat mérsékléséről rendelkezik. Eszerint a túlzott mértékű kamatot a kötelezett kérelmére a bíróság mérsékelheti. Ez a lehetőség egyaránt vonatkozik az ügyleti kamatra és a késedelmi kamatra is. Fontos azonban kiemelni, hogy a túlzott mértékű kamat mérséklésére a bíróságnak csak a kötelezett ez irányú kérelme alapján van lehetősége. Amennyiben a bíróság a kérelemnek helyt ad, módosítja a fennálló szerződést. Ez tehát a bírósági szerződésmódosítás egyik esetköre.⁵²

Kérdés lehet ugyanakkor, hogy a Ptk. 6:132. §-a szempontjából kit lehet kötelezettnek tekinteni. A személyes adós természetesen élhet a kikötött kamat mérséklésére vonatkozó lehetőséggel. Álláspontunk szerint azonban kötelezettnek minősülnek a biztosítékot nyújtó személyek is, így például a kezes és a zálogkötelezett. Mivel számukra sem közömbös a szerződésben kikötött kamat mértéke – hiszen helytállási kötelezettségük főszabály szerint erre is kiterjed –, ezért az ő vonatkozásukban is indokolt lehet elismerni a Ptk. 6:132. §-a által biztosított jogot.

Végül röviden arra is ki kell térnünk, hogy a pénzügyi szektorban a hitelezőt jogszabályi rendelkezés vagy szerződés alapján jellemzően megilleti az a jog, hogy a szerződés fennállása alatt a késedelmi kamat mértékét egyoldalúan módosítsa. Ilyen egyoldalú szerződésmódosítási jogot biztosít a hitelező számára az Fhtv. 17/B. §-a is.

4.5. Kártérítés

A szerződésszegés leggyakoribb szubjektív jogkövetkezménye a kártérítés, amely állhat önmagában, és társulhat más szankciókhoz (például szavatossági jogok, elállás, felmondás) is.⁵³

⁵² Lényeges különbség a Ptk. 6:110. §-ához képest, hogy a Ptk. 6:132. §-a alkalmazása során egy érvényes szerződés bíróság általi módosítására kerül sor. Ebből következően ez a módosítás mindig *ex nunc*, vagyis a jövőre nézve bekövetkező hatályú. A Ptk. 6:110. §-a az érvénytelen szerződés bíróság általi érvényessé nyilvánításáról rendelkezik, amelynek során a bíróság a szerződés létrejöttének időpontjára visszamenőleges (*ex tunc*) hatállyal nyilvánítja érvényesnek a szerződést oly módon, hogy módosítja annak tartalmát.

⁵³ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 228.

A Ptk. új alapokra helyezte a szerződésszegésért való felelősség szabályait, elválasztva egymástól a kontraktuális és a deliktuális felelősséget. Mindez a kétféle felelősségi rezsim eltérő funkcióival, valamint azzal is magyarázható, hogy a károkozó magatartás más természetű a két felelősségi területen. Amíg a kontraktuális felelősség alapvetően a felek közötti igazságos kockázatosztást szolgálja, addig a deliktuális felelősségnél a károsultnak történő teljes elégtételadás (reparáció), valamint a megelőzés (prevenció) dominál.⁵⁴

A döntő különbség a két kártérítési felelősségi terület között abban áll, hogy a kontraktuális felelősséget egy önként, tudatosan, átgondoltan vállalt szerződéses kötelezettségvállalás megszegése alapozza meg. Ez a feltétel deliktuális kárfelelősség esetén hiányzik. Deliktuális felelősségnél a károkozó és a károsult között csak egy abszolút szerkezetű – alapvetően egy tartózkodásra kötelező tiltó normaként megjelenő – jogviszony áll fenn, és ennek a normának a megsértése hozza létre a felek közötti, relatív szerkezetű kárkötelmet. Kontraktuális felelősségnél viszont a károkozást megelőzően is fennáll a felek között egy relatív szerkezetű jogviszony (a szerződés), amely meghatározza a felek jogait és kötelezettségeit (BH 2021.259.).

Ezen érvek alapján a Ptk. egyrészt megszigorította a visszterhes szerződést megszegő fél kimentését, elválasztva azt a deliktuális felelősség körében érvényesülő felróhatósági elvtől.⁵⁵ Másrészt a kimentés megszigorítását a törvény azzal ellensúlyozza, hogy a szerződésszegő fél által a szerződéskötéskor előrelátható károkra korlátozza a megtérítendő következménykárok és az elmaradt haszon mértékét.⁵⁶

A Ptk. 6:144. §-ában foglalt utaló szabállyal azonban a kódex össze is köti egymással a két felelősségi rendszert. Ennek alapján a deliktuális felelősség szabályait kell alkalmazni a károsult kármegelőzési, kárelhárítási és kárenyhítési kötelezettségére, a közös károkozók felelősségére, továbbá a kár fogalmára és a kártérítés módjára a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség esetén is. Lényeges különbség azonban, hogy kontraktuális felelősség esetén a kártérítés méltányosságából való mérséklésének nincs helye.

⁵⁴ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 229.

⁵⁵ A Ptk. szerződésszegési szabályai a szerződésszegésért való felelősséget objektivizált alapra helyezik. A szerződésszegésért való kártérítési felelősség objektivizált, a szerződő felek közötti kockázatosztáson alapuló felelősségi forma, amelynek körében a károkozó magatartás felróhatóságának – eltérően a deliktuális kárfelelősség szabályától – nincs jelentősége. A felróhatóság individuális emberi hibát feltételez, amelyet üzleti viszonyok között nehéz kiválasztani és megfelelően értékelni a jellemzően nagyszámú, egymással bonyolult kölcsönhatásban álló tényező közül. A magánjogi szerződéseknek a szerződésszegés kárkövetkezményeinek telepítése elsősorban a kockázatosztást és nem valamely egyéni hiba szankcionálását jelenti (BH 2021.259.).

⁵⁶ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 229–230.

Szerződésszegés esetén a Ptk. négy együttes (konjunktív) feltételt támaszt a kártérítési kötelezettség megállapításához: a) a szerződésszegés bekövetkezését,⁵⁷ b) kár felmerülését a másik félnél, c) okozati összefüggést a szerződésszegés és a kár között, d) valamint azt, hogy a szerződésszegő ne tudja kimenteni magát a felelősség alól. A bizonyítás a Ptk. alapján az első három feltétel tekintetében a szerződésszegő fél partnerét (a jogosultat), a negyedik feltétel tekintetében pedig a szerződésszegő kötelezettet terheli.⁵⁸

Az okozati összefüggés bizonyításának szükségességéből az is következik, hogy a szerződésszegő magatartás önmagában nem elegendő a kártérítési kötelezettség megállapításához.⁵⁹

A kontraktuális felelősség alóli kimentésről a Ptk. 6:142. §-a rendelkezik. Eszerint a szerződésszegő fél akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa. Ennek alapján a kimentéshez a szerződésszegő félnek három együttes feltétel meglétét kell bizonyítania.

Az első feltétel, hogy a károkozó körülmény a szerződésszegő fél ellenőrzési körén kívül merüljön fel. Ha e feltétellel kapcsolatos bizonyítási tehernek a kötelezett nem tesz eleget, a kimentés további feltételeit már nem is kell vizsgálni.⁶⁰ Ha azonban a kötelezett bizonyítani tudja, hogy a szerződésszegést a szerződésszegő fél ellenőrzési körén kívül eső körülmény okozta, a kimentés másik két feltételét is vizsgálni kell, és a kimentés csak akkor lesz sikeres, ha azok is bizonyítást nyernek. Az ellenőrzési kör fogalma a Ptk. 6:535. §-ában a fokozott veszéllyel járó tevékenységgel okozott károkért való felelősség kimentési feltételének definíciójában szereplő tevékenységi kör kategóriájához áll közel. Tartalmát tekintve a két fogalom gyakorlatilag ugyanazt az esetkört fogja át.⁶¹

A kötelezett ellenőrzési körén kívül eső körülményeket nem lehet tételesen felsorolni, de ilyen körülménynek tekinthetők a *vis maior* hagyományos esetei.

⁵⁷ A Ptk. 6:146. §-a szerint a szerződés teljesítése során a jogosult vagyonában oly módon is bekövetkezhet kár, hogy valójában nem történt szerződésszegés, feltéve, hogy a kárt a kötelezett okozta. Erről részletesebben lásd FUGLINSZKY ÁDÁM: Szükség van szerződésszegésre a kontraktuális felelősség megállapításához? In: TÖKEY BALÁZS (szerk.): *Liber Amicorum – Ünnepi tanulmányok Kisfaludi András 65. születésnapjára*. Budapest, Wolters Kluwer, 2023. 268–279.

⁵⁸ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 230.

⁵⁹ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 153.

⁶⁰ Ezzel kapcsolatban lásd továbbá a BH 2021.259. számú eseti döntés [54] pontját: „A Ptk. 6:142. § második mondatában foglalt három feltétel közül az első (»ellenőrzési körön kívül eső körülmény«) fennállásának hiánya – a feltételek konjunktivitása miatt – szükségtelenné tette a további feltételek vizsgálatát.”

⁶¹ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 233–235. Az eltérő kifejezés (ellenőrzési kör – tevékenységi kör) alkalmazása a két felelősségi terület tényállásbeli különbségével magyarázható.

A magyar bírói gyakorlat szerint azonban a gazdasági válságjelenségek nem minősíthetők „vis maior”-nak (lásd BH 2014.147.).⁶²

A BH 2021.259. eseti döntésében a Kúria azt emelte ki, hogy a mentesülés körében az „ellenőrzési körön kívüli” fordulat a *vis maior* tartalmi elemeként értelmezendő, nem mérhető a „gondos ellenőrzés” vagy a felróhatóság mércéjével. Önmagában az, hogy a szerződésszegő fél az adott körülményt nem képes befolyásolni, illetve nem képes arra hatást gyakorolni, nem eredményezi azt, hogy a körülményt ellenőrzési körön kívül esőnek kell tekinteni. Sőt, ebből következően ellenőrzési körbe eső lehet az olyan „belső” objektív körülmény is, amely a szerződésszegő fél által nem volt befolyásolható, és amely a gondos ellenőrzéssel sem volt elhárítható. Ez a szigorú felfogás egyeztethető össze a szerződéses jogviszonyban a jogalkotó által megjelenített kockázattelepítés elvével. A Ptk. 6:142. §-ában foglalt kockázattelepítési szabályra tekintettel a szerződésszegésért való felelősség alóli kimentés feltételrendszere valójában a fokozott veszéllyel járó tevékenységgel okozott kárért való felelősség kimentési feltételeihez áll közel.

A szerződésszegésért való felelősség alóli kimentés második konjunktív feltételeként határozza meg a Ptk., hogy a szerződésszegő fél számára a saját ellenőrzési körén kívül felmerülő, a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülmény a szerződéskötés idején, objektíve – vagyis a kötelezett helyzetében lévő személynek az adott körülmények közötti viszonyokra vetített mércéjével mérve – ne legyen előrelátható. Ennek alapján nem ad alkalmat a mentesülésre a fél ellenőrzési körén kívül felmerülő teljesítési akadály, ha azzal a kötelezettnek a szerződés megkötésekor objektíve számolnia kellett. Az előreláthatóság vizsgálatának időpontja a szerződéskötés, vagyis a kötelezettségvállalás időpontja. Ekkor kell a kötelezettnek felmérnie, hogy képes-e a szerződésszerű teljesítésre. Az előreláthatóságot nem a konkrét szerződésszegő személyre vonatkoztatva, hanem az ő helyzetében lévő személy objektívizált mércéjével mérve kell vizsgálni. Fontos azt is kiemelni, hogy

⁶² Ehhez kapcsolódóan lásd még a Kúria a Pfv.20826/2021/2. számú precedensképes határozatában is. Ebben a Kúria kimondta, hogy a beszerzési nehézségek a kötelezett ellenőrzési körébe tartoznak és csak kivételesen tekinthetők ellenőrzési körön kívülinek. Ez összefügg azzal az ítélkezési gyakorlattal, amely szerint az előre kalkulálható, a szerződés megkötésekor eleve számításba vehető, a rendes üzleti kockázat körébe tartozó esemény bekövetkezése nem eredményezheti a szerződés lehetetlenülését (lásd Kúria Pfv.III.20.595/2024/6. számú ítéletét). Az azonban egy további kérdés, hogy egy világjárvány, illetve annak következményei szerződési jog szempontból „vis maior”-nak tekinthetők-e. A többségnek tekinthető jogirodalmi álláspont ezt elismeri. Lásd VÉKÁS: *Szerződési jog*. 234. Ezzel azonos álláspontot képvisel Bán Dániel is, aki egyúttal a *vis maior* lehetséges szerződési jogi következményeiről is átfogó képet nyújt. Lásd BÁN DÁNIEL: A világjárvány hatása a tartós szerződéses viszonyokra. In: BODZÁSI BALÁZS – CSEHI ZOLTÁN (szerk.): *A COVID-19 és a gazdasági jog. A koronavírus-járvány és a rendkívüli jogrend hatása a magyar gazdasági jogi szabályozásra*. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 2023. 13–32. A *vis maior* lehetséges joghatásairól lásd továbbá a BH 2022.209. számú eseti döntést.

az előreláthatóság a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményre, vagyis a szerződésszegésre és nem a kárkövetkezményre vonatkozik.⁶³

A kontraktuális felelősség alóli kimentés harmadik feltétele, hogy nem volt elvárható, hogy a szerződésszegő fél a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményt elkerülje, vagy annak kárkövetkezményeit elhárítsa. A kimentés e harmadik feltételének vizsgálatára csak akkor kerül sor, ha az előző két kimentési feltétel bizonyítást nyert. Amíg a második kimentési feltételt, vagyis a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülmény előreláthatóságát a szerződéskötés időpontjában kell vizsgálni, addig a harmadik feltétel a szerződésszegés időpontjában vizsgálendő.⁶⁴

A normaszöveg alapján nem teljesen egyértelmű, hogy a vagylagos megfogalmazás („a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa”) azt jelenti-e, hogy a kötelezettnek elegendő az egyik feltételt bizonyítania, vagy konjunktív feltételekről van szó. Leszkoven László szerint konjunktivitásról van szó, vagyis a károkozónak nem elegendő csak az egyik vagy a másik feltétel teljesülését bizonyítania.⁶⁵

A Ptk. a funkcióbeli különbségek miatt differenciáltabban határozza meg a megtérítendő károk körét a kontraktuális felelősségnél, mint a deliktuális felelősség kapcsán. A törvény ugyan a szerződésszegési kártérítés körében is a teljes kártérítés elvéből indul ki, ez az elv azonban csak a szolgáltatás tárgyában keletkezett károk (az ún. tapadó károk) tekintetében érvényesül korlátozás nélkül. Ez azt jelenti, hogy a szerződésszegésért felelős személynek teljes egészében meg kell térítenie a magában a szolgáltatásban közvetlenül felmerült tényleges károkat. Ugyancsak teljes egészében meg kell térítenie a szerződésszerű teljesítéshez szükséges vagy a teljesítés késedelméből eredő indokolt költségeket is.⁶⁶

A Ptk. 6:143. § (2) bekezdése alapján azonban a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat (az ún. következménykárokat) és az elmaradt vagyoni előnyt csak olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előrelátható volt. Ezeknél a kártételeknél – szemben a tapadó kárral – tehát nem érvényesül teljes mértékben a teljes kártérítés elve.⁶⁷ Ezen kártételek vonatkozásában a kártérítés mértékének az előreláthatósági klauzula alkalmazása szab korlátot.⁶⁸ Az előreláthatósági korlát alkalmazásának célja a szokatlan, rend-

⁶³ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 235.

⁶⁴ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 236.

⁶⁵ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 153.

⁶⁶ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 238.

⁶⁷ A kártérítés mértékének a törvényi korlátozása párhuzamba állítható a kötelelem teljesítéséért való helytállási kötelezettség törvényi korlátozásával, vagyis a korlátozott felelősség eseteivel. Bár a dogmatikai alapok lényegesen eltérnek egymástól, a végeredmény gyakorlatilag azonos.

⁶⁸ Leszkoven László ezzel kapcsolatban azt is kiemeli, hogy az elmaradt haszon megítélése a szerződésszegéssel okozott károk körében különösen nehézkes, és az ítélkezési gyakorlat tapasztalatai

kívüli és ezért előre nem is kalkulálható károk megtérítési kötelezettségének kizárása, vagyis a szerződésszegéssel okozott következménykárok és elmaradt hasznok megtérítendő mértékének reális határok közé szorítása (BDT 2024. 4759.).

Az előreláthatóság fogalmát a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése is objektív értelemben használja. Ez azt jelenti, hogy az előreláthatósági követelményt nem a konkrét szerződésszegőre, hanem egy hasonló helyzetben lévő személyre vonatkoztatva kell érteni. A szerződést megszegő fél felelőssége ezért nemcsak az általa ténylegesen előre látott károkra terjed ki, hanem mindarra, amit egy, az ő helyében, észszerűen és gondosan eljáró személy előre látott volna. Ebbe a körbe tartozik mindaz, amit a jogosult a szerződéskötést megelőzően a szerződésszegéssel kapcsolatban a kötelezett tudomására hozott. Az előreláthatóság követelménye azonban nem megy el odáig, hogy a szerződő félnek a várható kockázatokat részleteiben, a kárkövetkezmények összecszerúségeire kiterjedően ismernie kellene. Elegendő, de egyben szükséges is, hogy az illető fél felismerhette: egy esetleges szerződésszegés milyen típusú és milyen nagyságrendű kárt idézhet elő.⁶⁹

Az előreláthatósági klauzula alkalmazása azt jelenti, hogy a következménykárok és az elmaradt haszon megtérítendő összege nem haladhatja meg azt a veszteséget, amelyet a szerződésszegő fél a szerződés megkötésének időpontjában előre látott, vagy amelyet előre kellett látnia azon tények és körülmények alapján, amelyekről mint a szerződésszegés lehetséges következményeiről a szerződéskötés időpontjában tudott vagy tudnia kellett. Az előreláthatósági klauzula ösztönzi a felet arra, hogy a szerződéskötéskor szükség szerint tájékoztassa a partnerét egy esetleges szerződésszegés várható következményeiről, különösen a lehetséges következménykárok és az elmaradt haszon szokatlan nagyságáról. Ha ugyanis az általa előre látott, de a másik fél által nem ismert kockázatokról nem ad tájékoztatást, a bekövetkező kárt neki kell viselnie (BDT 2024. 4759.).

A következmények és kockázatok előreláthatósága szempontjából a szerződéskötés időpontja a mérvadó. Ebben az időpontban tud ugyanis dönteni a szerződő fél a szerződéses kötelezettségvállalásáról és annak részleteiről. A szerződéskötés után nyert információk csak akkor befolyásolhatják a szerződésszegő fél felelősségét, ha a felek a szerződést ennek megfelelően módosítják (BDT 2024. 4759.).

A Ptk. 6:143. § (2) bekezdése a kár mértékének bizonyítása terén károsulti bizonyítási kötelezettséget ír elő. Ebből következően nem a szerződésszegő félnek, hanem a károsultnak kell azt is bizonyítania, hogy a szerződéskötés előtt a károkozót megfelelően tájékoztatta az esetleges szerződésszegés következményei felmé-

szerint nem tartozik a legkönnyebben érvényesíthető kárelemek közé. Lásd LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 157.

⁶⁹ VÉKÁS: *Szerződési jog*. 239–240. Lásd továbbá BDT 2024.4759. számú eseti döntést.

réséhez szükséges körülményekről. Ezzel összefüggésben a Pécsi Ítéltábla a BDT 2024. 4759. számú eseti döntésében kiemelte, hogy a felperesnek kellett volna bizonyítania, hogy ilyen nagyságrendű kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előrelátható volt, ezt azonban nem bizonyította. Ehhez kapcsolódik Leszkoven László azon álláspontja, amely szerint a következménykárokra és az elmaradt haszonra vonatkozó bizonyítás körében a károsultra telepített bizonyítási teher túlzott, amely főként a nem professzionális szerződő felek helyzetét nehezíti el.⁷⁰

A törvény nem védi az előreláthatósági klauzulával azt a felet, aki a szerződést szándékosan szegi meg. Fontos kiemelni, hogy a Ptk. 6:143. § (3) bekezdésének alkalmazásában a szerződésszegésnek kell szándékosnak lennie, nem pedig a károkozásnak. Ennek alapján, annak, aki a szerződést szándékosan megszegi, a jogosult teljes kárát – beleértve az elmaradt hasznát is – meg kell térítenie. Szándékos szerződésszegés esetén tehát a következménykárok és az elmaradt haszon vonatkozásában sem jön figyelembe az előreláthatósági korlát. A szerződésszegés szándékosságát a jogosultnak (a károsultnak) kell bizonyítania. Ha ezt a jogosultnak nem sikerül bizonyítania, az nem azt jelenti, hogy kártérítésre egyáltalán nem tarthat igényt, hanem azt, hogy arra a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése szerinti feltételekkel tarthat igényt. Szándékos szerződésszegés megállapítása esetén tehát a károsult fél (a jogosult) komoly bizonyítási tehertől mentesül.⁷¹

A Ptk. 6:147. §-a a visszterhes szerződéstől eltérően szabályozza az ingyenes szerződések megszegéséért való felelősséget. Ezeknél a szerződéseknél az ingyenesség ténye a felelősség enyhítését indokolja.⁷² Ennek alapján, aki a szolgáltatás teljesítését ingyenesen vállalja, köteles a jogosult vagyonában a szolgáltatással okozott kárt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a magatartása nem volt felróható. A jogirodalomban megjelent álláspont szerint a jogosult vagyonában bekövetkező kár (vagyis a következménykár) fogalmát tágan kell értelmezni, és abba az elmaradt hasznát is bele kell érteni,⁷³ másrészt azonban alkalmazni kell a Ptk. 6:521. §-ában foglalt előreláthatósági korlátot is.⁷⁴

A szerződésszegéssel okozott károk körében is felmerülhet a Ptk. 6:523. §-ának alkalmazhatósága, vagyis a károsodás veszélye esetén fennálló felelősség kérdése.

⁷⁰ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 159.

⁷¹ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 160.

⁷² VÉKÁS: *Szerződési jog*. 237.

⁷³ FUGLINSZKY ÁDÁM: *Kártérítési jog*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2015. 117., 121.

⁷⁴ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 169. Az előreláthatósági korlátról részletesebben lásd FUGLINSZKY: *Kártérítési jog*. 162–185.

Leszkoven László szerint az idézett szakasz alkalmazásának nincs akadálya.⁷⁵ Kölcsönszerződések esetén azonban álláspontunk szerint ennek nagy gyakorlati jelentősége azért nincs, mert a károsodás veszélye eseteire a hitelezőt részben jogszabály, részben pedig a szerződés alapján felmondási jog illeti meg.

4.6. Az elévülés

4.6.1. Esedékessé válás – esedékessé tétel

A szerződésszegésre alapított igény kötelmi jellegű, és ezért elévül (BH 2019.269.). Az elévüléssel az alanyi jog ugyan nem szűnik meg, az elévült követelést azonban – feltéve, hogy a Ptk. másként nem rendelkezik⁷⁶ – bírósági eljárásban nem lehet érvényesíteni. Szerződésszegésre alapított követelés, illetve igény⁷⁷ esetén ez azt jelenti, hogy az elévülés folytán a szerződésszegés érdemben már nem vizsgálható. Lényeges kérdés ezért, hogy a szerződésszegés jogkövetkezményeiként meghatározott igényeknek az elévülése mikor veszi kezdetét, illetve az elévülés mikor következik be.

A Ptk. 6:22. § (2) bekezdése szerint az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé válik. A követelés tehát az esedékessé válással, illetve az esedékessé tétellel kerül az igény állapotába. Ez a szerződésszegés vonatkozásában azt jelenti, hogy a jogosult a szerződésszegéshez kapcsolódó igényeit a követelés – kölcsönszerződés esetén a pénzkövetelés – esedékessé válásának időpontjától kezdve érvényesítheti.

Ehhez kapcsolódóan röviden ki kell térni arra is, hogy a követelés bizonyos esetekben mintegy „magától” lejárttá, esedékessé válik, más esetekben azonban a jogosultnak lejárttá, esedékessé kell azt tennie. Ha a szerződéses szolgáltatás vala-

⁷⁵ LESZKOVEN: *Szerződésszegés a polgári jogban*. 172.

⁷⁶ Ilyen eltérő rendelkezést mond ki a Ptk. 5:142. § (1) bekezdés e) pontja. Eszerint ugyanis megszűnik a zálogjog, ha a követelés elévül, ez azonban a követelést biztosító kezizálogból való kielégítést nem akadályozza. A kezizálogjogra vonatkozó eltérő szabályozás egyrészt a zálogtárgy birtoklásának tényével magyarázható. A másik ok az, hogy az elévülés a joggyakorlás bizonyos ideig történő elmaradásához fűzött jogkövetkezmény. Kezizálogjog esetén azonban a hitelező részéről a joggyakorlás elmaradása – épp a zálogtárgy birtoklása miatt – nem állapítható meg. Hozzá kell tenni, hogy dogmatikai szempontból a Ptk. 5:142. § (1) bekezdés e) pontja kifogásolható, hiszen az elévült követelés nem szűnik meg, azt csupán bírósági eljárásban nem lehet érvényesíteni. Pontosabb lenne tehát a zálogjoggal biztosított követelés elévülése esetén azt kimondani, hogy az elévült követelést biztosító jelzálogjog alapján kielégítési jog bírósági végrehajtás útján nem gyakorolható (más kérdés a kielégítési jog bírósági végrehajtáson kívüli gyakorlása).

⁷⁷ A Ptk. 6:22–6:25. §-ai a követelés elévüléséről szólnak. Precízebb lenne azonban a normaszöveg, ha nem a követelés, hanem az igény elévüléséről rendelkezne. Erre példa a német BGB 194. §-a.

milyen körülmény (például időmúlás) következtében (mintegy „magától”) lejárttá válik, akkor azt nem kell külön jognyilatkozattal lejárttá tenni. Ennek leggyakoribb esete a kötelezetti késedelem. Általánosságban azt mondhatjuk, hogy ha a szerződésben a teljesítés ideje konkrétan meg van határozva, akkor annak elteltével az esedékessé válás automatikusan bekövetkezik. Ennek hiányában, vagy ha a jogosult a teljesítési időpont előtt akarja lejárttá, esedékessé tenni a szerződéses szolgáltatást, akkor azt külön jognyilatkozattal tehető meg.

Mindez összefügghet a közjegyzői közreműködés kérdésével is, ha a felek a szerződésüket közjegyzői okiratba foglalták, vagy a kötelezett a magánokiratban létrejött szerződés alapján közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatot tett. Ha a szerződéses szolgáltatás valamely körülmény következtében lejárttá, esedékessé válik, akkor nincs szükség a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 23/C. § (2) bekezdése szerinti közokiratra a végrehajtási eljárás megindításához. A követelés esedékessé válása ugyanis nem olyan feltétel, amelynek bekövetkeztét közokirattal kellene tanúsítani. A végrehajtást kérőnek csupán a teljesítési idő elteltét kell igazolnia. Ha azonban a teljesítés ideje a szerződésben nincs pontosan meghatározva, vagy meg van ugyan határozva, de az adós szerződésszegése miatt a jogosult a követelés esedékessé válását időben előre akarja hozni, akkor ezt a joghatást kiváltó jognyilatkozatot kell tenni. A jogosult ezzel a jognyilatkozattal teszi esedékessé a követelést. A Vht. 23/C. § (2) bekezdése alapján ezt a jognyilatkozatot, illetve ennek a címzettel való közlését kell közokiratnak tanúsítania.⁷⁸

4.6.2. Az elévülés megszakítása – az adósnak adott fizetési haladék

Kölcsönszerződés vonatkozásában nemcsak az elévülés kezdő időpontjának – a pénzkövetelés esedékessé válásának –, hanem az elévülés megszakításának is nagy a jelentősége. Ebből a szempontból a jogosult által az adósnak adott fizetési halasztást, valamint a fizetési felszólítást kell külön is kiemelni.

A jogosult által biztosított teljesítési (fizetési) haladékhoz kapcsolódóan is felmerül a kérdés, hogy haladék időtartama alatt folyik-e az elévülés? Ha a pénzkövetelés esedékessé válása, illetve tétele után nyújtott teljesítési (fizetési) halasztást az adós elfogadja, és ennek megfelelően teljesít (fizet), akkor ez az eset a kötelem (a szerződés) megegyezéssel történő módosításának tekinthető, amely a Ptk. 6:25. § (1) bekezdésének *b)* pontja alapján megszakítja az elévülést.

⁷⁸ Erről részletesebben lásd BODZÁSI: Elméleti és gyakorlati kérdések a felmondáshoz kapcsolódóan. 615–616.

4.6.3. Az elévülés megszakítása – a fizetési felszólítás

Bonyolultabb a helyzet azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a fizetési felszólítás megszakítja-e az elévülést, figyelemmel a Kúria BH 2025.211. számon közzétett eseti döntésére.

A Ptk. hatálybalépésekor kérdésként merült fel, hogy az elévülés megszakítását eredményező jogi tények törvényben meghatározott körét a felek bővíthetik-e a szerződésükben. A kérdés elsősorban a kötelezetthez intézett írásbeli teljesítési (fizetési) felszólítás kapcsán merült fel, hiszen az 1959-es Ptk. ezt még az elévülés megszakítását eredményező okként szabályozta.

A Ptk.-hoz fűzött miniszteri indokolás arra nem tér ki, hogy az elévülést megszakító jogi tények törvényi felsorolása a Ptk. 6:25. § (1) bekezdésében kógens vagy diszpozitív rendelkezésnek minősül-e. A fizetési felszólítással kapcsolatban azonban az indokolás megállapítja: „Az elévülés megszakítására vezető jogi tények közül a törvény elhagyja a »követelés teljesítésére irányuló írásbeli felszólítást«. E megszakítási ok ellentétes az elévülés intézményének lényegével: nem az igény érvényesítésére, hanem az igényérvényesítési idő (és az azzal járó bizonytalanság) meghosszabbítására ösztönöz. A jogbiztonságot szolgálja, ha önmagában egy ilyen aktus nem eredményezi az elévülés megszakítását.”⁷⁹

Vékás Lajos a Ptk. hatálybalépésének évében kiadott Ptk.-kommentárban úgy foglalt állást, hogy az elévülést megszakító jogi tények felsorolása a Ptk.-ban nem kógens jellegű, a Ptk. diszpozitív alapállása [Ptk. 6:1. § (3) bekezdés] pedig nem állja útját annak, hogy a felek a szerződésben az írásbeli felszólításhoz az elévülést megszakító hatást fűzzék. Ezt a következtetést erősíti meg, hogy a törvény egyedül az elévülés kizárását tiltja meg, kimondva, hogy az elévülést kizáró megállapodás semmis. Ebből a rendelkezésből *a contrario* egyértelműen következik az, hogy az elévülés egyéb szabályai, így az elévülés megszakítására vonatkozó rendelkezések is diszpozitív jellegűek. Ezt az értelmezést támasztja alá a rendszertani és a történeti értelmezés is. Ha a törvény a felek számára az elévülési idő meghosszabbítását megengedi, nem lehet akadálya annak sem, hogy a felek megállapodása ezt az eredményt a teljesítésre történő írásbeli felszólítás útján, az elévülés megszakításával érje el.⁸⁰

Ezt a véleményét erősítette meg Vékás Lajos a „Szerződési jog. Általános rész” című tankönyvének 2016-ban megjelent első,⁸¹ valamint 2024-ben megjelent második kiadásában is. Álláspontja szerint a felek a szerződésükben – a diszpozitív

⁷⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló T/7971. számú törvényjavaslat általános indokolása.

⁸⁰ VÉKÁS: A kötelmek közös szabályai. 1340–1341.

⁸¹ VÉKÁS LAJOS: *Szerződési jog. Általános rész*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2016. 322.

szabályozás adta autonómiájuk keretében – a teljesítésre történő írásbeli felszólításhoz az elévülést megszakító hatást fűzhetnek.⁸² Ugyancsak az elévülést megszakító okok diszpozitív jellege mellett érvel Udvary Sándor is.⁸³

Pusztahelyi Réka álláspontja ezzel szemben az, hogy mivel az elévülést megszakító körülmények az elévülés intézményének belső magját képezik, ezért ahogyan az elévülés joghatása, úgy az azt elodázó megszakító okok sem képezhetik szabad megállapodás tárgyát. Ezért véleménye szerint az elévülést megszakító körülmények Ptk.-beli felsorolását taxatívnak kell tekintenünk.⁸⁴

A kérdéssel a Kúrián működő új Ptk. Tanácsadó Testület is foglalkozott. Az elévülést megszakító okok szerződésben való kibővíthetőségével kapcsolatban azonban a Tanácsadó Testület nem alakított ki egységes álláspontot.

A gyakorlat az elmúlt tizenegy évben a Vékás Lajos által képviselt álláspontot követte, és diszpozitív rendelkezésként tekintett a Ptk. 6:25. § (1) bekezdésére. Ennek megfelelően az elmúlt években szerződések tömegei jöttek létre azzal a tartalommal, hogy a jogosult részéről az adóshoz intézett írásbeli teljesítési felszólítás megszakítja az elévülést. Ezt eddig az eljáró bíróságok – miként a BH 2025.211. számú eseti döntésben a másodfokú bíróság is – érvényes kikötésnek tekintették. Több mint tíz évvel a Ptk. hatálybalépése után a Kúriának is nagyobb figyelemmel kellett volna lennie erre a kialakult gyakorlatra.

A BH 2025.211. számú eseti döntés alapján – amennyiben a bírói gyakorlatot ez az ítélet fogja meghatározni – a gazdasági szereplőknek a szerződéseiket módosítaniuk kell. A legnagyobb problémát azonban az fogja okozni, hogy a Kúria hivatkozott ítélete alapján fennáll a veszélye annak, hogy számos esetben a követelés már elévült, holott a jogosult – figyelemmel a fizetési felszólításra – abban a hiszemben volt, hogy az elévülés még nem következett be, és ezért nem is tett további igényérvényesítési lépéseket.

A döntés Fazekas Judit szerint is okozhat nehézségeket a kialakult szerződéses gyakorlatban, a szerző álláspontja szerint azonban a Kúria ítélete nyomán egyértelművé vált az, hogy a Ptk.-ban az elévülésmegszakító okok kógens szabályok, melynek következményeként a 6:25. § (1) bekezdéstől eltérő, azokat bővítő vagy szűkítő kikötések semmisek.⁸⁵

⁸² VÉKÁS: *Szerződési jog*, 308–309.

⁸³ UDVARY SÁNDOR: Elévülés szabályai változásának hatása az igényérvényesítésre. In: MISKOLCZI-BODNÁR PÉTER (szerk.): *10 éves a Polgári Törvénykönyv*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2024. (Jog és Állam, 47.) 197.

⁸⁴ PUSZTAHELYI RÉKA: *A magánjogi elévülés*. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2015. 190.

⁸⁵ FAZEKAS JUDIT: A Kúria precedensképes határozata az elévülést megszakító okok jogi természetéről. *Miskolci Jogi Szemle*, 2025. (3), 36–37.

Ezzel kapcsolatban érdemes arra is kitérni, hogy régi magánjogunk szintén elismerte annak a lehetőségét, hogy a felek megállapodása alapján az elévülés – a törvényes okokon kívül – a fizetésre kötelezetthez intézett felhívás kézbesítésével is félbeszakadjon. Villányi László erről így ír: „A felek, amint az elévülési időt szerződésileg megrövidíthetik, úgy az elévülést félbeszakító tényeket is a törvénytől eltérően szabályozhatják; így például a törvényes félbeszakadási okokon felül más félbeszakadási okokat is meghatározhatnak”.⁸⁶ Villányi azonban azt is kiemelte, hogy a felhívás egyszeri megtörténte után a jogosultnak már perelni kellett, az ismételt felhívásnak ugyanis már nem volt elévülést félbeszakító hatása.

Korábbi magánjogunknak ez a megoldása a hatályos Ptk. esetében is mintaként szolgálhatott volna. A jogalkotó ugyanis a Ptk. 6:25. § (1) bekezdésében ennek alapján kimondhatta volna, hogy a követelés teljesítésére irányuló első írásbeli felszólítás az elévülést megszakítja. Emellett az elévülést megszakító okok kógens jellegét is rögzíthette volna a normaszöveg.⁸⁷

5. A kölcsönszerződés felmondására vonatkozó szabályok

5.1. A felmondási okok elhatárolása

A Ptk. több helyen is elállási, illetve felmondási jogot biztosít a jogosult számára arra az esetre, ha a kötelezett szerződésszegést követ el. Mivel jogszabályon alapuló jogosultságról van szó, ezért erről, illetve ennek gyakorlásáról a feleknek nem kell a szerződésükben külön megállapodniuk. Fontos azonban még egyszer kiemelni, hogy a szerződésszegési szabályok által biztosított egyoldalú szerződésmegszüntető joggal a jogosult főszabály szerint csak akkor élhet, ha bizonyítja, hogy a szerződés teljesítéséhez fűződő érdeke a kötelezett szerződésszegése következtében megszűnt.

A kölcsönszerződéshez kapcsolódóan ettől az esettől el kell határolni azokat az eseteket, amikor akár jogszabály (például a Ptk. 6:387. §-a), akár a felek a szerződésükben biztosítanak a hitelező számára szankciós jellegű felmondási jogot. Ezek egyrészt abban különböznek a szerződésszegés szabályai körében a Ptk. által biztosított elállási, illetve felmondási jogoktól, hogy a hitelezői joggyakorlásnak nem

⁸⁶ VILLÁNYI LÁSZLÓ: Követelések megszűnése és elévülése. In: SZLADITS KÁROLY (főszerk.): *A magyar magánjog. Harmadik kötet. Kötelmi jog általános része*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1941. 643.

⁸⁷ A Ptk. elévülési szabályai legutóbb 2026. március 1-jén módosultak. Erről lásd BODZÁSI BALÁZS: A Ptk. 2026. március 1-jén hatályba lépett módosításai. *Magyar Jog*, 2026. (4), 208.

feltétele az érdekmúlás bizonyítása. Emellett bizonyos esetekben a felmondási jog gyakorlásának az adósi szerződésszegés sem feltétele. Amint erre a 4.5. pontban utaltunk, ezek a rendelkezések sokszor olyan esetekben biztosítanak felmondási jogot a hitelezőnek, amikor az adós részéről a szerződésszegés ugyan még nem következett be, de annak és így az abból származó károsodásnak a veszélye fenyeget. Ebből a szempontból az ezekre a felmondási okokra vonatkozó rendelkezéseknek megelőző, preventív szerepük is van.

A Ptk. ezt ugyan nem mondja ki, a hitelezőt megillető rendkívüli felmondási jog gyakorlásával kapcsolatban azonban az arányosság követelményére is figyelemmel kell lenni. Ez különösen fogyasztói kölcsönszerződések esetén fontos szempont, de más típusú kölcsönszerződések felmondása során is elvárás a hitelezővel szemben. Ha a hitelező a szerződés felmondásakor az arányosság követelményét nem tartja be, a felmondás jogellenesnek minősülhet. Ebből következik, hogy kisebb összegű tartozás vagy rövidebb időtartamú késedelem esetén a hitelező főszabály szerint nem mondhatja fel a kölcsönszerződést.⁸⁸ Ilyen esetben jelenthet megfelelő megoldást a hitelező számára a követelés lejárttá tételére irányuló nyilatkozat, amellyel a hitelező nem szünteti meg a szerződést. Erre az 5.4. pontban térünk ki részletesebben.

A későbbi jogviták elkerülése érdekében a hitelezőnek indokolt és célszerű a kölcsönszerződésben vagy az ahhoz kapcsolódó általános szerződési feltételekben (üzletszabályzatban) rögzíteni azt az időtartamot, amely alatt annak ellenére sem mondhatja fel a szerződést, hogy az adós már késedelembe van. Amint erre már utaltunk, a banki gyakorlatban ez az időtartam jellemzően 30–45 nap. Fizetési felszólítást ez alatt az időszak alatt is küldhet a hitelező az adósnak, a kölcsönszerződést azonban egyoldalú jognyilatkozatával nem szüntetheti meg.

A felmondás a jövőre nézve szünteti meg a szerződést. Kölcsönszerződés esetén ez azt is jelenti, hogy a már folyósított kölcsönösszeg, valamint annak szerződés vagy jogszabály szerinti járulékai (például késedelmi kamat), illetve a kölcsönszerződés szerint fizetendő bármely összeg egyösszegben lejárttá és esedékessé válik. A felmondás további jogkövetkezménye, hogy ennek következtében a kölcsönszerződéshez kapcsolódó biztosítékok érvényesítése is lehetővé válik a jogosult számára.⁸⁹

⁸⁸ A devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítéléséről szóló 4/2021. Polgári jogegységi határozat indokolásának IV. 4. pontja külön is kimondja a felmondással kapcsolatban az arányosság követelményének figyelembevételét. Ebben a Kúria kiemelte: „A csupán kisebb összegű hátralék vagy a rövidebb időtartamú késedelem miatt azonban – az arányosság követelményére tekintettel – felmondásnak jellemzően nincs helye”.

⁸⁹ A felmondás joghatásairól lásd BODZÁSI: Elméleti és gyakorlati kérdések a felmondáshoz kapcsolódóan. 610–611.

5.2. A Ptk. 6:387. §-a alapján fennálló rendkívüli felmondási okok

A Ptk. 6:387. §-a rögzíti azokat az okokat, amelyek alapján a hitelező azonnali hatályú (rendkívüli) felmondással élhet. Mivel ezek a törvényben meghatározott felmondási okok, így a feleknek ezekről a kölcsönszerződésben már nem kell külön rendelkezniük.

A Ptk. 6:387. § (1) bekezdésének *a)* pontja szerint a hitelező felmondhatja a kölcsönszerződést, ha az adós körülményeiben lényeges kedvezőtlen változás állt be, és az adós felszólítás ellenére nem ad megfelelő biztosítékot. Ebben az esetben a biztosítékadás elmulasztása az adós részéről szerződésszegésnek minősülhet, a körülményekben bekövetkező lényeges kedvezőtlen változás azonban önmagában nem tekinthető annak. A biztosítékadás ilyenkor egy lehetőség az adós számára a kölcsönszerződés fenntartására. Ez egy lényeges különbség a Ptk. 6:387. § (2) bekezdéséhez képest, amikor az adóst ez a lehetőség nem illeti meg.

A *b)* pont szerint akkor is felmondhatja a hitelező a kölcsönszerződést, ha a kölcsönnek a szerződésben meghatározott célra való fordítása lehetetlen, vagy az adós a kölcsönösszeget nem erre a célra használja fel. Ez természetesen nem jelenti magának a kölcsönszerződésnek a lehetetlenné válását.⁹⁰ A kölcsönösszegnek az eredeti céltól eltérő felhasználása az adós által a kölcsönszerződés hitelezői felmondása mellett adott esetben büntetőjogi következményekkel is járhat (lásd BH 2026.128.).

A *c)* pont alapján a hitelező akkor is gyakorolhatja a felmondási jogát, ha az adós őt megtévesztette, és ez a szerződés megkötését vagy annak tartalmát befolyásolta. Ennek a megtévesztésnek is lehet büntetőjogi vonatkozása, emellett pedig a Ptk. 6:91. §-a szerint a szerződés megtámadására is okot adhat. A megtámadásra azonban a hitelezőnek csak a szerződéskötésétől számított egy év áll rendelkezésére [Ptk. 6:89. § (3) bekezdés]. Ennél kedvezőbb lehet a hitelező számára az azonnali hatályú felmondási jog gyakorlása, mivel ennek a törvény nem szab időbeli korlátot. A hitelező ennek alapján választhat a kölcsönszerződés megtévesztésre alapozott megtámadása, illetve annak azonnali hatályú felmondása között. A megtévesztésre alapozott hitelezői felmondás azonban csak akkor jogszerű, ha a megtévesztés a szerződés megkötését vagy annak tartalmát befolyásolta, vagyis a szerződéskötés során releváns volt.⁹¹

A *d)* pont szerint a hitelező akkor is felmondhatja a kölcsönszerződést, ha az adós a fizetőképességre vonatkozó, valamint a kölcsön fedezetével, biztosítékával

⁹⁰ Ha a kölcsönszerződés teljesítése válik lehetetlenné, akkor a szerződés a Ptk. 6:179. § (1) bekezdése alapján – vagyis a törvény erejénél fogva, minden további jogselekmény nélkül – megszűnik.

⁹¹ GÁRDOS PÉTER: A hitel- és számlaszerződések. In: VÉKÁS LAJOS – GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 2. kötet. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 1998.

vagy céljának megvalósulásával kapcsolatos vizsgálatot akadályozza. Ez az adós részéről az együttműködési kötelezettség megsértését is jelenti, amely szerződésszegésnek minősül. Ebből a rendelkezésből az is következik, hogy a hitelező – a Ptk. vagy a kölcsönszerződés erre vonatkozó külön rendelkezése hiányában is – jogosult az adós fizetőképességét, a kölcsön fedezetét, a biztosítékokat, valamint a kölcsön szerződésben meghatározott céljának megvalósulását rendszeresen ellenőrizni, megvizsgálni.⁹²

Az e) pont arra az esetre biztosít a hitelezőnek felmondási jogot, ha az adós fedezet elvonására irányuló magatartása veszélyezteti a kölcsön visszafizetésének lehetőségét. Ha a fedezetelvonás ténylegesen bekövetkezik, akkor a felmondáson kívül a hitelező a Ptk. 6:120. §-a szerinti igényét is érvényesítheti. A 6:120. § (3) bekezdése szerint a harmadik személy (ez esetben a kölcsönszerződés hitelezője) kérelmére a szerző fél a megszerzett vagyontárgyból való kielégítést és a vagyontárgyra vezetett végrehajtást túrni köteles.⁹³ Ezt egészítheti ki a kölcsönszerződés felmondása, amely a hitelező és az adós közötti belső jogviszonyban fejt ki a hatását.

Az f) pont szerint a hitelező felmondhatja a szerződést, ha a kölcsönre nyújtott biztosíték értéke vagy érvényesíthetősége jelentősen csökkent, és azt az adós a hitelező felszólítására nem egészíti ki. Az a) ponthoz hasonlóan a hitelezőnek a felmondás előtt ebben az esetben is fel kell szólítania az adóst a biztosíték kiegészítésére.

Végül pedig a g) pont alapján a hitelezőt akkor is megilleti a rendkívüli felmondás joga, ha az adós a kölcsönszerződés alapján fennálló fizetési kötelezettsége teljesítésével késedelembe esik, és mulasztását felszólításra sem pótolja. Ez gyakorlatilag az adósi kötelezett késedelemnek a Ptk. 6:153. §-ában írt esete, amelyhez kapcsolódóan a Ptk. 6:154. §-a biztosít elállási jogot a jogosult számára. A hitelező számára azonban ennél kedvezőbb a Ptk. 6:387. § (1) bekezdésének g) pontjában biztosított felmondási jog, mivel ez utóbbi gyakorlásánál – mint láttuk – nem feltétel a szerződés teljesítéséhez fűződő érdeke megszűnésének a bizonyítása. Feltétel azonban, hogy a felmondási jog gyakorlása előtt a hitelező felszólítsa az adóst a teljesítésre.

Külön is ki kell emelni a Ptk. 6:387. § (2) bekezdését. Eszerint a hitelező jogosult a kölcsönszerződést az adós megfelelő biztosíték adására történő felszólítása nélkül felmondani, ha nyilvánvaló, hogy az adós megfelelő biztosíték nyújtására nem képes. Ebben az esetben az adós valójában még nem követett el szerződésszegést, a hitelező pedig úgy mondhatja fel azonnali hatállyal a kölcsönszerződést, hogy ezt megelőzően nem kell megfelelő biztosíték nyújtására felhívnia az adóst. A jogirodalomban ezt azzal indokolják, hogy ha egyértelmű, hogy az adós nem lenne

⁹² GÁRDOS: A hitel- és számlaszerződések. 1998.

⁹³ Ez a zálogkötelezettet terhelő tűrési kötelezettséggel mutat hasonlóságot.

képes megfelelő biztosítékot nyújtani, akkor a biztosítékadásra való felhívás csupán felesleges idővesztést okozna.⁹⁴

Kérdés azonban, hogy ez önmagában elegendő ok-e az azonnali hatályú hitelezői felmondásra úgy, hogy ebben az esetben egyrészt nem kell azt vizsgálni, hogy az adós körülményeiben lényeges kedvezőtlen változás állt-e elő, másrészt pedig a hitelező nem ad lehetőséget az adós számára, hogy megfelelő biztosítékot nyújtson. Ez egy meglehetősen széles körű felmondási lehetőség a hitelező számára, amelynek a gyakorlása során legfeljebb az vizsgálható, hogy valóban „nyilvánvaló” volt-e az, hogy az adós megfelelő biztosíték nyújtására nem képes.

A Ptk. 6:387. §-ában írt esetekben a hitelezői felmondás azonnali hatályú, ahhoz tehát nem kapcsolódik felmondási idő. A felmondást tartalmazó jognyilatkozat hatályosulására a Ptk. 6:5. §-a az irányadó.⁹⁵ Másrészt azonban a hitelező ezt a rendkívüli felmondást indokolni köteles. Különösen fontos az indokolási kötelezettség abban az esetben, ha a hitelezőt több okból is megilleti a felmondási jog.

5.3. A kölcsönszerződés alapján fennálló felmondási okok

A Ptk. 6:387. §-a diszpozitív jellegű, ezért nincs akadálya annak, hogy a felek a kölcsönszerződésben – ideértve az annak részévé vált általános szerződési feltételeket is – a felmondási okok felsorolását szűkítsék vagy bővítsék. A felek a kölcsönszerződésben sokszor a Ptk.-ban szereplő felmondási okokat írják le részletesebben.

Fogyasztói kölcsönszerződés esetén a hitelezőt megillető felmondási jogról gyakran az üzletszabályzatok, az általános szerződési feltételek rendelkeznek. Amennyiben ennek a kikötésnek a tisztességtelenségét a bíróság megállapítja, a felmondásra vonatkozó rendelkezés a Ptk. 6:103. § (2) bekezdése alapján semmis lesz. Ez a részleges érvénytelenség esete, amely főszabály szerint nem eredményezi a teljes kölcsönszerződés érvénytelenségét (Ptk. 6:114. §).

A kölcsönszerződésben meghatározott felmondási okok gyakorlása sem feltételezi minden esetben az adós szerződésszegését. Ezek a kölcsönszerződésben meghatározott felmondási események is gyakran az adósi szerződésszegést megelőző időszakra kívánnak reagálni, lehetőséget biztosítva a hitelező számára a kölcsönszerződés azonnali hatályú egyoldalú megszüntetésére. Ebben a szerződésszegést megelőző időszakban jellemzően olyan körülmények vagy események adhatnak alapot a hitelező számára a felmondási jog gyakorlására, amelyek lényegesen hátrányosan érinthe-

⁹⁴ GÁRDOS: A hitel- és számlaszerződések. 1998.

⁹⁵ Erről részletesebben lásd BODZÁSI: Elméleti és gyakorlati kérdések a felmondáshoz kapcsolódóan. 605–606.

tik vagy csökkenthetik az adós azon képességét, hogy kölcsönszerződésben vállalt kötelezettségeit teljesítse. Ezek a szerződésben meghatározott felmondási okok a Ptk. 6:387. § (1) bekezdésének *a)* pontjában írt esethez állnak közel.

A kölcsönszerződés az abban rögzített felmondási okokhoz kapcsolódóan általában kötelezően előírja a hitelező számára, hogy az adós szerződésszegése esetén, vagy annak hiányában is, ha egy felmondási esemény (ok) bekövetkezik, előzetesen írásban értesítse az adóst, figyelmeztetve őt a lehetséges jogkövetkezményekre. Ha még nem történt folyósítás, vagy arra csak részben került sor, akkor az egyik ilyen lehetséges jogkövetkezmény, hogy a hitelező törölheti a kölcsön még nem folyósított összegét, amelynek következtében a további kölcsönnyújtási kötelezettség megszűnik. A másik lehetséges jogkövetkezmény a kölcsönszerződés azonnali hatályú felmondása a hitelező részéről. Végül pedig – további jogkövetkezményként – a hitelező érvényesítheti a kölcsönszerződéssel és a biztosítékokkal kapcsolatos jogait.

A felek a kölcsönszerződésben általában felmondási okként rögzítik a fizetés elmulasztását az adós részéről. Ezt azonban indokolt a szerződésben kiegészíteni azzal, hogy a késedelembe esés és a felmondás között milyen időtartamnak kell eltelnie, illetve hogy a felmondást a hitelező részéről írásbeli fizetési felszólításnak kell megelőznie. Ez különösen fogyasztói kölcsönszerződés esetén fontos elvárás a hitelezővel szemben, a már említett arányosság elvéből is következően.

A felek a kölcsönszerződésben gyakran a Ptk. 6:387. § (1) bekezdés *b)* pontját is megismétlik. Ennek alapján a hitelező felmondási jogát az is megalapozza, ha az adós a kölcsönt a szerződésben meghatározottaktól eltérő célra használja fel, vagy annak a szerződésben meghatározott célra történő felhasználása lehetetlenné válik.

Az adós, valamint a biztosítékot nyújtó fél (felek) kötelezettségvállalásainak megszegése, valamint az általuk tett valótlan vagy félrevezető nyilatkozatok a kölcsönszerződés alapján szintén megalapozhatják a hitelező felmondási jogát.

Vállalati kölcsönszerződésekben gyakori, hogy az ún. közvetett szerződésszegés (cross-default) is megalapozza a hitelező felmondási jogát. Ennek alapján a hitelező akkor is felmondhatja a kölcsönszerződést, ha az adós cégnek más finanszírozójával szemben lejárt tartozása (pénzügyi adóssága) keletkezik, és azt a vonatkozó szerződésben meghatározott időtartam alatt nem fizeti meg. A hitelezői felmondást megalapozhatja továbbá az is, ha az adós a hitelezővel fennálló bármely szerződése vonatkozásában szerződésszegést követ el.

A legtöbb vállalati hitel- és kölcsönszerződés tartalmaz olyan rendelkezést, amely alapján a hitelezőt megillető felmondási jog gyakorlására alapot adhat az adós ellen indult végrehajtási eljárás, csődeljárás, felszámolási eljárás, végelszámolás vagy egyéb megszüntetésre irányuló eljárás is.

Ugyancsak megalapozhatja a hitelező felmondását, ha az adósnak jogerős bírósági vagy hatósági határozattal meghatározott fizetési kötelezettsége áll fenn, és annak meghatározott időn belül nem tesz eleget. Lejárt köztartozás is alapot adhat a felmondási jog gyakorlására, kivéve, ha az adós azokat jogszerűen vitatja, illetve megfizetésükre megfelelő összegű tartalékot képez.

Vállalati kölcsönszerződésekben a hitelezői felmondást megalapozó külön esetcsoportot képeznek az adós céget érintő társasági jogi változások. Ilyen lehet például az adós főtevékenységének a hitelező előzetes engedélye nélkül történő megváltoztatása, valamint a létesítő okirat módosítása is, amennyiben annak az adós kötelezettségei teljesítésére hátrányos hatása lenne. Ebbe a körbe tartozhat a jegyzett tőke változása is, vagyis, ha az adós tagjai (részvényesei) a jegyzett tőke leszállításáról döntenek, vagy az adós saját tőkéje a jegyzett tőke összege alá csökken. A kötelező tőkeleszállítás esetei ez alól kivételt képezhetnek, ha azonban az adós a tőkeleszállításról elmulasztja értesíteni a hitelezőt, az megalapozhatja a hitelező felmondási jogát.

5.4. A követelést lejárttá tevő hitelezői nyilatkozat

A felek a kölcsönszerződésben olyan jogosultságot is biztosíthatnak a hitelező számára, amely alapján az adós szerződésszegése vagy szerződésszegésnek nem minősülő, de a kölcsönösszeg visszafizetését veszélyeztető körülmény esetén a hitelező jogosult egyoldalú jognyilatkozattal a követelését lejárttá, esedékessé tenni, anélkül, hogy a kölcsönszerződést megszüntetné. Régi magánjogunkban erre a felmondás is alkalmas volt, mivel különbséget tettek a jogviszonyt megszüntető felmondás, valamint a teljesítés esedékességének meghatározására szolgáló felmondás között. A jogi műnyelv felmondásnak nevezte azt a nyilatkozatot is, amellyel a hitelező valamely jogviszonyból eredő és meghatározott lejáráttal nem bíró követelésének teljesítésére határidőt tűzött. A teljesítési idő meghatározására vonatkozó felmondásnak teljesen más joghatása volt, mint a kötelemszüntető felmondásnak. Görög Frigyes szerint ezért „célszerű volna a két fogalomnak az elnevezésben történő megkülönböztetése is”.⁹⁶

A határidő-tűző, vagyis a teljesítési idő meghatározására vonatkozó felmondás közel állt az ún. megintéshez, vagyis a teljesítésre való felhíváshoz. Az azonnali felmondás és a megintés rendszerint egybeesett.⁹⁷

⁹⁶ GÖRÖG FRIGYES: A kötelem ügyleti megszüntetése. 55. § Felmondás. In: SZLADITS KÁROLY (szerk.): *A magyar magánjog. Harmadik kötet. Kötelmi jog általános része.* Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1941. 580.

⁹⁷ ALMÁSI ANTAL: Adóskésedelem. In: *Glossza Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jogunk köréből című művéhez.* Második kötet, I. rész. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1933. 63.

A felmondásnak ez a határidő-tűző, a teljesítési idő meghatározására vonatkozó és a követelést a szerződéses jogviszony megszűntetése nélkül lejárttá tevő formája az 1959-es Ptk. hatálybalépését követően teljesen eltűnt a gyakorlatból. Hatályos jogunk szerint ezért a felmondás – amellett, hogy lejárttá teszi a szolgáltatást – minden esetben megszünteti a szerződést a jövőre nézve (a szerződéses jogviszonyt).

Számos esetben azonban a hitelezőnek sem érdeke a szerződés, illetve a szerződéses jogviszony megszűntetése. A feleknek ezért lehetőségük van arra is, hogy a szerződésükben olyan jogot biztosítsanak a jogosultnak, amellyel lejárttá, esedékessé tudja tenni a kötelezettet terhelő szolgáltatást, anélkül, hogy felmondaná, és ezáltal megszüntetné a szerződést. Kölcsönszerződés esetén ez azt is lehetővé teszi, hogy a lejárttá tételre irányuló jognyilatkozat hatályosulásával a hitelező a kölcsönösszegnek csak azt a részét tegye lejárttá, amelynek a megfizetését az adós a nyilatkozattétel időpontjáig elmulasztotta. Erre a követelésrészre nézve az adós már késedelembe van, amely ugyan önmagában esedékessé teszi a követelést, de elképzelhető olyan helyzet, hogy a hitelezőnek ennek ellenére szükséges lehet egy külön jognyilatkozattal is egyértelművé tennie, hogy csak erre a lejárt követelésre tart igényt, anélkül, hogy a szerződéses jogviszonyt megszüntetné.

A követelést lejárttá tevő nyilatkozatot a Ptk. két helyen is nevesíti. Egyrészt a követelést terhelő zálogjog szabályainak a körében mondja ki a Ptk. 5:110. § (5) bekezdése, hogy ha az elzálogosított követelés esedékessége a jogosult jognyilatkozatától vagy egyéb általa teljesítendő feltételtől függ, a zálogjogosult megteheti e jognyilatkozatot, vagy teljesítheti az esedékesség bekövetkezéséhez szükséges feltételt. Másrészt pedig a Ptk. 2023. évi módosítása⁹⁸ során a Ptk. 6:193. §-a egy új (4) bekezdéssel egészült ki, amely az idézett zálogjogi szabállyal szinte szó szerint megegyezik: „Ha az engedményezett követelés esedékessége a jogosult jognyilatkozatától vagy egyéb általa teljesítendő feltételtől függ, az engedményes megteheti e jognyilatkozatot vagy teljesítheti az esedékesség bekövetkezéséhez szükséges feltételt”.

Mindkét nevesített esettel kapcsolatban fontos azt kiemelni, hogy mind a zálogjogosult, mind pedig az engedményes csak akkor gyakorolhatja a követelést lejárttá, esedékessé tevő jogot, ha az az eredeti jogosultat (zálogkötelezett, engedményező) is megillette. Ehhez pedig az szükséges, hogy az eredeti jogosult és a követelés kötelezettje erről az alapszerződésben megállapodjanak. Ebben az esetben ez a jog a követelés engedményezésével együtt automatikusan, *ex lege* átszáll az engedményesre. Ha az alapszerződés a követelést lejárttá, esedékessé tevő jogosultságról nem rendelkezik, akkor ez a jog az engedményest sem illetheti meg.

⁹⁸ A gazdaság versenyképességének növelése érdekében történő törvénymódosításokról szóló 2023. évi XXXIX. törvény 85–98. §-ai.

6. Összegzés

A hitel- és kölcsönszerződések kiemelkedő szerepet töltenek be a gazdasági életben. Enélkül a két szerződéstípus nélkül elképzelhetetlen lenne a hitelezés. Ezért is fontos mindkét szerződéstípusra vonatkozó szabályozás ismerete és a jogalkalmazási gyakorlat folyamatos figyelemmel kísérése. Jelen kötet témáját követve ebben a tanulmányban a pénzkölcsönszerződés teljesítéséért való felelősség kérdéseit, valamint a szerződésszegés jogkövetkezményeit vizsgáltuk. Ezzel kapcsolatban egyrészt megállapítható, hogy a kölcsönszerződés teljesítéséért a személyes adós a teljes vagyonával köteles helytállni. A kölcsönszerződésből származó kötelezettségek az adós örököseit is terhelik, az ő helytállási kötelezettségüket azonban az öröklési jogi szabályok korlátozzák. Másrészt megállapítható az is, hogy a kölcsönszerződés adós általi megszegése esetén a hitelező többféle jogkövetkezmény közül választhat, a gyakorlatban azonban az azonnali hatályú felmondás bír a legnagyobb jelentőséggel. Ennek egyik előnye, hogy a felmondással a jogosult időben előre tudja hozni az adós teljesítési kötelezettségét a szolgáltatás esedékessé tételével, hátránya lehet azonban, hogy a felmondás következtében a kölcsönszerződés megszűnik.

Felhasznált irodalom

- ALMÁSI ANTAL: Adóskésedelem. In: *Glossza Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jogunk köréből című művéhez*. Második kötet, I. rész. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1933.
- ASZTALOS LÁSZLÓ: Szankció és felelősség a polgári jogban. In: ASZTALOS LÁSZLÓ – GÖNCZÖL KATALIN (szerk.): *Felelősség és szankció a jogban*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1980. 263–316.
- BÁN DÁNIEL: A világjárvány hatása a tartós szerződéses viszonyokra. In: BODZÁSI BALÁZS – CSEHI ZOLTÁN (szerk.): *A COVID-19 és a gazdasági jog. A koronavírus-járvány és a rendkívüli jogrend hatása a magyar gazdasági jogi szabályozásra*. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 2023. 13–32.
- BODZÁSI BALÁZS: A kamatszabályozás egyes kérdései a válságok tükrében. In: BODZÁSI BALÁZS – CSEHI ZOLTÁN (szerk.): *A COVID-19 és a gazdasági jog. A koronavírus-járvány és a rendkívüli jogrend hatása a magyar gazdasági jogi szabályozásra*. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 2023. 33–53., <https://jogaszegylet.hu/wp-content/uploads/2025/08/covid-19-gazdasagi-jog.pdf>
- BODZÁSI BALÁZS: A Ptk. 2026. március 1-jén hatályba lépett módosításai. *Magyar Jog*, 2026. (4), 205–213.
- BODZÁSI BALÁZS: A szerződés egyoldalú jognyilatkozattal történő ex tunc hatályú megszüntetése: az elállás. *Magyar Jog*, 2025. (12), 744–749.
- BODZÁSI BALÁZS: Elméleti és gyakorlati kérdések a felmondáshoz kapcsolódóan. *Magyar Jog*, 2025. (10), 605–616.

- DARÁZS LÉNÁRD: A pénzkölcsönszerződés magánjogi természete. *Gazdaság és Jog*, 2016. (6), 11–15.
- FABÓ TIBOR: A Ptk. 7:96. §-ához fűzött magyarázat. In: OSZTOVITS ANDRÁS (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. IV. kötet*. Budapest, Opten, 2014.
- FAZEKAS JUDIT: A Kúria precedensképes határozata az elévülést megszakító okok jogi természetéről. *Miskolci Jogi Szemle*, 2025. (3), 29–37.
- FUGLINSZKY ÁDÁM: *Kártérítési jog*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2015.
- FUGLINSZKY ÁDÁM: Szükség van szerződésszegésre a kontraktuális felelősség megállapításához? In: TŐKEY BALÁZS (szerk.): *Liber Amicorum – Ünnepi tanulmányok Kisfaludi András 65. születésnapjára*. Budapest, Wolters Kluwer, 2023. 268–288.
- GÁRDOS PÉTER: A hitel- és számlaszerződések. In: VÉKÁS LAJOS – GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 2. kötet. Budapest, Wolters Kluwer, 2014.
- GÖRÖG FRIGYES: A kötelem ügyleti megszüntetése. 55. § Felmondás. In: SZLADITS KÁROLY (szerk.): *A magyar magánjog. Harmadik kötet. Kötelmi jog általános része*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1941. 579–580.
- GROSSCHMID BÉNI: *Fejezetek kötelmi jogunk köréből*. Második kötet, második rész. Jubileumi kiadás, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1933.
- KEMENES ISTVÁN: A szerződésszegés. In: VÉKÁS LAJOS – GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 2. kötet. Budapest, Wolters Kluwer, 2014.
- KISFALUDI ANDRÁS: Hitelezővédelem a polgári jogban. In: SZEIBERT ORSOLYA (szerk.): *„Végül is a jog mellett döntöttem...” Harmathy Attila emlékkötet*. Budapest, ELTE ÁJK – ORAC Kiadó, 2025.
- LÁBADY TAMÁS: *A magánjog általános tana*. 2. kiadás, Budapest, Szent István Társulat, 2019.
- LESZKOVEN LÁSZLÓ: *Szerződésszegés a polgári jogban*. Budapest, Wolters Kluwer, 2016.
- MARTON GÉZA: *A polgári jogi felelősség*. Budapest, Triorg, 1993.
- NOCHTA TIBOR: A polgári jogi felelősség változásairól a társasági jogban. *Gazdaság és Jog*, 2019. (7–8), 12–18.
- PUSZTAHELYI RÉKA: *A magánjogi elévülés*. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2015.
- SZALAI ÁKOS: *A magyar szerződési jog gazdasági elemzése*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2013.
- UDVARY SÁNDOR: Elévülés szabályai változásának hatása az igényérvényesítésre. In: MISKOLCZI-BODNÁR PÉTER (szerk.): *10 éves a Polgári Törvénykönyv*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2024. (Jog és Állam, 47.) 195–202.
- VÉKÁS LAJOS: A kötelmek közös szabályai. In: VÉKÁS LAJOS – GÁRDOS PÉTER (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 2. kötet. Budapest, Wolters Kluwer, 2014.
- VÉKÁS LAJOS: *Szerződési jog. Általános rész*. Budapest, ORAC Kiadó – ELTE ÁJK, 2024.
- VILLÁNYI LÁSZLÓ: Követelések megszűnése és elévülése. In: SZLADITS KÁROLY (főszerk.): *A magyar magánjog. Harmadik kötet. Kötelmi jog általános része*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1941.

Abstract

LIABILITY FOR THE PERFORMANCE OF A LOAN AGREEMENT AND ITS LEGAL
CONSEQUENCES

The author distinguishes between loan agreements in the form of credit facilities and loan agreements involving the actual lending of money, and further differentiates between the concepts of liability and the obligation to stand surety/answer for an obligation, noting that these terms are used in several different senses in legal terminology. The study then presents the general rules governing the performance of loan agreements, with particular regard to the rules on early repayment. Among the various forms of breach of contract, the study examines delay in performance in greater detail. The author subsequently discusses the objective and subjective legal consequences of a breach of contract, the institutions of default interest and damages, and, in this context, also addresses issues relating to limitation periods. The study concludes with an analysis of the provisions governing termination by the lender, which are of considerable practical importance in the context of loan agreements.

Keywords: *withdrawal; limitation period; early repayment; liability; termination; obligation to stand surety; credit agreement; compensation; damages; delay in performance; default interest; loan agreement; refusal to perform*